UNIONIN YLEISEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)

12 päivänä huhtikuuta 2013 *

Kilpailu — Kartellit tai muut yhteistoimintajärjestelyt — Tekijänoikeudet, jotka koskevat musiikkiteosten julkista esittämistä internetin, satelliitin ja kaapelin välityksellä — Päätös, jolla EY 81 artiklan rikkominen todetaan — Maantieteellisten markkinoiden jakaminen — Kahdenväliset sopimukset kansallisten tekijänoikeusjärjestöjen välillä — Yhdenmukaistettu menettelytapa, joka sulkee pois mahdollisuuden myöntää lisenssejä monilla eri alueilla ja moniin eri teosvalikoimiin — Näyttö — Syyttömyysolettama

Asiassa T-401/08,

Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, kotipaikka Helsinki (Suomi), edustajanaan asianajaja H. Pokela,

kantajana,

vastaan

Euroopan komissio, asiamiehinään aluksi E. Paasivirta, F. Castillo de la Torre ja P. Aalto, sittemmin Paasivirta ja Castillo de la Torre,

vastaajana,

jossa on kyse [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 16.7.2008 tehtyä komission päätöstä K(2008) 3435 lopullinen (Asia COMP/C2/38.698 – CISAC) koskevasta kumoamisvaatimuksesta,

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: jaoston puheenjohtaja H. Kanninen (esittelevä tuomari) sekä tuomarit S. Soldevila Fragoso ja M. van der Woude,

kirjaaja: hallintovirkamies C. Kristensen,

ottaen huomioon kirjallisessa käsittelyssä sekä 4.10.2011 ja 29.6.2012 pidetyissä istunnoissa esitetyn,

on antanut seuraavan

* Oikeudenkäyntikieli: suomi.

tuomion

Asian tausta ja riidanalainen päätös

1 [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 16.7.2008 tehty komission päätös K(2008) 3435 lopullinen (Asia COMP/C2/38.698 – CISAC) (jäljempänä riidanalainen päätös) koskee musiikkiteosten julkiseen esittämiseen liittyvien oikeuksien hallinnoinnin ehtoja sekä vastaavien lisenssien myöntämistä ainoastaan internet-, satelliitti- ja kaapelikäytön osalta. Se on osoitettu 24:lle Euroopan talousalueelle (ETA) sijoittautuneelle tekijänoikeusjärjestölle, jotka ovat Confédération internationale des sociétés d'auteurs et compositeursin (CISAC) jäseniä (jäljempänä tekijänoikeusjärjestöt) ja joiden joukossa on kantaja, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry.

2 Tekijänoikeusjärjestöt hallinnoivat oikeuksia, jotka tekijöillä (sanoittajilla ja säveltäjillä) on luomiinsa musiikkiteoksiin. Kyseiset oikeudet käsittävät yleensä yksinoikeuden antaa lupa suojattujen teosten käyttöön tai kieltää se. Tämä pätee muun muassa julkista esittämistä koskeviin oikeuksiin. Tekijänoikeusjärjestö hankkii kyseiset oikeudet joko niin, että alkuperäiset oikeudenhaltijat luovuttavat ne suoraan, tai niin, että toinen tekijänoikeusjärjestö, joka hallinnoi samantyyppisiä oikeuksia jossakin muussa maassa, siirtää ne, ja tämän jälkeen se luovuttaa jäsentensä nimissä käyttöoikeuslisenssejä kaupallisille käyttäjille, kuten lähetystoimintaa harjoittaville yhtiöille tai tilaisuuksien järjestäjille (jäljempänä käyttäjät).

3 Tekijänoikeuksien hallinnointi merkitsee, että kukin tekijänoikeusjärjestö varmistaa, että kukin oikeudenhaltija saa palkkion, joka hänelle on maksettava hänen teostensa käyttämisestä, riippumatta siitä, millä alueella käyttö tapahtuu, ja valvoo, ettei suojattuja teoksia käytetä luvattomasti.

4 Tätä varten CISAC on laatinut mallisopimuksen, joka ei ole sitova, jonka alkuperäinen versio on peräisin vuodelta 1936, jota on muutettu lukuisia kertoja ja jota sopimuspuolina olevien tekijänoikeusjärjestöjen on täydennettävä muun muassa määrittelemällä toiminta-alue (jäljempänä mallisopimus). Mallisopimuksen pohjalta tekijänoikeusjärjestöt ovat tehneet vastavuoroista edustusta koskevia sopimuksia, joilla ne antavat toisilleen vastavuoroisesti oikeuden myöntää lisenssejä. Vastavuoroista edustusta koskevat sopimukset kattavat oikeuksien käytön perinteisten sovellusten – joita kutsutaan nimellä ”offline” (konsertit, radio, yökerhot jne.) – lisäksi myös internet-, satelliitti- tai kaapelikäytön.

I *Hallinnollinen menettely*

5 Vuonna 2000 radio- ja televisiolähetystoimintaa harjoittava konserni RTL Group SA teki Euroopan yhteisöjen komissiolle kantelun CISACin jäseniin lukeutuvasta tekijänoikeusjärjestöstä ilmiantaakseen kyseisen järjestön kieltäytymisen myöntämästä sille yhteisön laajuista lisenssiä sen musiikkilähetystoimintaa varten. Vuonna 2003 radio- ja televisiolähetyksiä internetissä tarjoava Music Choice Europe Ltd teki toisen kantelun, nyt CISACista, ja kyseinen kantelu koski mallisopimusta. Kantelut saivat komission aloittamaan kilpailusääntöjen soveltamismenettelyn.

6 Kantaja lähetti komissiolle 8.4.2005 kirjeen vastauksena komission 14.3.2005 päivättyyn tietojensaantipyyntöön ja sisällytti siihen otteita vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksistaan.

7 Komissio osoitti 31.1.2006 CISACille ja tekijänoikeusjärjestöille väitetiedoksiannon (jäljempänä väitetiedoksianto), johon kantaja vastasi 10.4.2006.

8 Komissio kuuli CISACia ja suurinta osaa tekijänoikeusjärjestöistä kantaja mukaan lukien 14., 15. ja 16.6.2006 pidetyssä kuulemistilaisuudessa.

9 Komissio lähetti kantajalle 18.9.2006 uuden tietojensaantipyynnön, johon kantaja vastasi 3.10.2006 päivätyllä kirjeellä.

10 Maaliskuussa 2007 kantaja ja 17 muuta tekijänoikeusjärjestöä sekä CISAC esittivät komissiolle [EY] 81 ja [EY] 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta 16.12.2002 annetun neuvoston asetuksen (EY) N:o 1/2003 (EYVL 2003, L 1, s. 1) 9 artiklassa tarkoitettuja sitoumuksia, jotka julkaistiin Euroopan unionin virallisessa lehdessä mainitun asetuksen 27 artiklan 4 kohdan mukaisesti (EUVL 2007, C 128, s. 12).

11 Riidanalaisen päätöksen 72 perustelukappaleessa komissio toteaa, että kun otetaan huomioon vastaanotetut huomautukset, edellä 10 kohdassa esitetyt sitoumukset eivät ole riittävä vastaus väitetiedoksiannossa esiin tuotuihin kilpailuongelmiin.

II *Kyseiset mallisopimuksen ehdot*

12 Riidanalainen päätös koskee erityisesti ehtoja, joita oli ainakin tietyllä ajanjaksolla mallisopimuksissa ja jotka koskivat yhtäältä oikeudenhaltijoiden jäsenyyttä tekijänoikeusjärjestöissä (jäljempänä jäsenyysehto) ja toisaalta niiden mandaattien yksinoikeusluonnetta, joita tekijänoikeusjärjestöt antoivat toisilleen vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa, sekä kyseisten mandaattien alueellista ulottuvuutta.

13 Mallisopimuksen 11 artiklan II kohdassa määrättiin jäsenyysehdosta 3.6.2004 saakka, että tekijänoikeusjärjestöt saattoivat hyväksyä vain tietyillä edellytyksillä jäsenekseen tekijän, joka oli jo jonkin toisen tekijänoikeusjärjestön jäsen tai joka oli jonkin sellaisen maan kansalainen, jossa toinen tekijänoikeusjärjestö harjoitti toimintaansa (riidanalaisen päätöksen 18–21 ja 27 perustelukappale). Päätöksen mukaan on mahdollista, että jotkin vastavuoroista edustusta koskevat sopimukset sisältävät edelleen kyseisen ehdon (riidanalaisen päätöksen 35, 125 ja 260 perustelukappale).

14 Mandaattien yksinoikeusluonteesta ja alueellisesta ulottuvuudesta määrättiin mallisopimuksen 1 artiklan I ja II kohdassa ensinnäkin toukokuuhun 1996 saakka, että yksi tekijänoikeusjärjestö antoi toiselle vastavuoroisesti jälkimmäisen toiminta-alueella yksinoikeuden myöntää tarvittavat luvat kaikkeen julkiseen esittämiseen (jäljempänä yksinoikeusehto). Toiseksi mallisopimuksen 6 artiklan I kohdassa kehotettiin tekijänoikeusjärjestöjä määrittelemään kummankin toiminta-alue, mutta tätä ei täsmennetty tarkemmin. Saman artiklan II kohdassa määrätään, että kunkin tekijänoikeusjärjestön on pidättäydyttävä toisen järjestön alueella kaikesta puuttumisesta siihen, miten viimeksi mainittu käyttää sille annettua mandaattia (jäljempänä puuttumattomuusehto) (riidanalaisen päätöksen 22–25 perustelukappale).

15 Riidanalaisen päätöksen mukaan tekijänoikeusjärjestöt sovelsivat mallisopimuksen 6 artiklan I kohtaa niin, että ne ottivat käyttöön aluerajoituksia, joiden seurauksena tietyn järjestön myöntämien lisenssien maantieteellinen kattavuus rajoittuu muutamia erittäin vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta sen ETA-maan alueeseen, johon kyseinen järjestö on sijoittautunut (jäljempänä kansalliset aluerajoitukset) (riidanalaisen päätöksen 38 perustelukappale).

16 Tekijänoikeusjärjestöjen hallinnollisen menettelyn kuluessa antamat tiedot eivät riidanalaisen päätöksen mukaan mahdollistaneet sitä, että komissio olisi voinut varmasti todeta yhtäältä, että 17 näistä järjestöistä on todellakin täysin poistanut yksinoikeusehdon vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksistaan, ja toisaalta, että kaikki tekijänoikeusjärjestöt ovat todellakin täysin poistaneet puuttumattomuusehdon mainituista sopimuksista (riidanalaisen päätöksen 37 ja 40 perustelukappale).

III *Merkitykselliset markkinat*

17 Mallisopimuksessa tarkoitettu tekijänoikeuksien kollektiivinen hallinnointi käsittää kolmen seuraavan tuotteen markkinat: ensinnäkin tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden tarjoamisen oikeudenhaltijoille, toiseksi tekijänoikeuksien hallinnointipalveluiden tarjoamisen muille tekijänoikeusjärjestöille ja kolmanneksi julkista esittämistä koskevat oikeudet kattavien lisenssien myöntämisen käyttäjille internet-, satelliitti- tai kaapelikäytön osalta (riidanalaisen päätöksen 49 perustelukappale).

18 Maantieteellisesti katsottuna ensimmäiset markkinat ovat kansalliset, mutta jos jäsenyysrajoituksia ei olisi, markkinat voisivat olla laajemmat (riidanalaisen päätöksen 58 ja 59 perustelukappale).

19 Toisissa markkinoissa puolestaan on riidanalaisen päätöksen mukaan kansallinen piirre, mutta niihin sisältyy kuitenkin rajat ylittäviä osatekijöitä. Koska internetin kautta toteutuva lähetystoiminta ei rajoitu vain yhteen ETA-maahan, kyseisen alan yritykset tarvitsevat monia eri alueita koskevia lisenssejä, joita tekijänoikeusjärjestöt voisivat myöntää, jos vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyviä rajoituksia ei olisi. Samoin mikä tahansa satelliitin vaikutusalueelle sijoittautunut tekijänoikeusjärjestö voisi myöntää satelliitti- ja kaapelilähetyksiin lisenssejä, jotka kattavat lähetysten koko vaikutusalueen (riidanalaisen päätöksen 60–62 perustelukappale).

20 Vaikka kolmannet markkinat on historiallisesti määritelty niin, että niillä on kansallinen ulottuvuus, koska tarvitaan paikallista valvontaa, sama ei välttämättä koske internet-, satelliitti- tai kaapelikäyttöä, koska näillä aloilla etävalvonta on mahdollista (riidanalaisen päätöksen 63 ja 64 perustelukappale).

IV *EY 81 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan soveltaminen*

A *Jäsenyys-, yksinoikeus- ja puuttumattomuusehdot*

21 Nyt käsiteltävässä asiassa ensinnäkin jäsenyysehto merkitsee riidanalaisen päätöksen mukaan EY 81 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan rikkomista (riidanalaisen päätöksen 123–137 perustelukappale).

22 Toiseksi yksinoikeusehdon ja puuttumattomuusehdon tutkimisen jälkeen ilmeni, että yksinoikeusehdon vaikutuksena oli yksinoikeuden saaneiden tekijänoikeusjärjestöjen kansallisten markkinoiden lukitseminen, koska mikään tekijänoikeusjärjestö ei voinut myöntää lisenssejä toisen tekijänoikeusjärjestön kotivaltion alueella. Komission mukaan pois suljettu on jopa mahdollisuus, että tekijänoikeusjärjestö myöntäisi käyttäjälle suoraan lisenssin, joka kattaa vain sen oman teosvalikoiman sellaisen esittämisen, joka tapahtuu jonkin toisen tekijänoikeusjärjestön kotivaltion alueella (jäljempänä suora lisenssi).

23 Puuttumattomuusehdosta komissio muistuttaa lähinnä katsoneensa väitetiedoksiannossa, että se vahvistaa yksinoikeusehtoa. Tiettyjen tekijänoikeusjärjestöjen huomautusten, joiden mukaan puuttumattomuusehto ei estä suorien lisenssien myöntämistä, johdosta ja siitä syystä, että tiettyjä vastavuoroista edustusta koskevia sopimuksia oli muutettu niin, että mainittu ehto oli poistettu, komissio päätti jättää puuttumatta tähän mallisopimuksen määräykseen (riidanalaisen päätöksen 138–152 perustelukappale).

B *Yhdenmukaistettu menettelytapa, joka koskee kansallisia aluerajoituksia*

24 Komission mukaan kansalliset aluerajoitukset ovat tulos yhdenmukaistetusta menettelytavasta, joka rajoittaa kilpailua (riidanalaisen päätöksen 154 ja 155 perustelukappale).

25 Kansallisia aluerajoituksia ei komission mukaan voida selittää vain markkinavoimista johtuvalla itsenäisellä käyttäytymisellä. Tekijänoikeusjärjestöt ovat näin ollen korvanneet kilpailuriskit keskinäisellä yhteistyöllään varmistuakseen tietyssä määrin siitä, että muut tekijänoikeusjärjestöt eivät ainoastaan vastavuoroisesti hyväksy mainittuja rajoituksia vaan myös panevat ne täytäntöön kaikissa vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa (riidanalaisen päätöksen 156 ja 157 perustelukappale).

26 Syy tähän varmuuteen on komission mukaan se, että tekijänoikeusjärjestöjen välillä vallitsee keskinäinen riippuvuus erityisesti offline-käytön osalta, sillä se edellyttää paikallista valvontaverkostoa. Lisenssien myöntämisessä ja korvausten perimisessä ulkomailla kukin tekijänoikeusjärjestö on siis riippuvainen muista ja näin ollen alttiina vastatoimille siinä tapauksessa, että se ei haluaisi noudattaa markkinoiden historiallista segmentointia online-oikeuksien osalta (riidanalaisen päätöksen 157 perustelukappale).

27 Komission mukaan yhdenmukaistettu menettelytapa ilmenee lukuisista seikoista.

28 Ensinnäkin komissio korostaa, että tekijänoikeusjärjestöt ovat keskustelleet mallisopimustensa yhdenmukaistamisesta CISACin piirissä (riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappale).

29 Toiseksi Santiagon (Chile) sopimus, jonka useat tekijänoikeusjärjestöt ovat ilmoittaneet komissiolle saadakseen EY 81 artiklan 3 kohtaan perustuvan poikkeuksen, osoittaa komission mukaan, että kysymys vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa tarkoitettujen mandaattien ja erityisesti uudet käyttötavat kattavien mandaattien alueellisesta ulottuvuudesta on ollut esillä tekijänoikeusjärjestöjen välisissä monenvälisissä keskusteluissa. Kyseistä sopimusta, jolla tekijänoikeusjärjestöt sitoutuvat myöntämään maailmanlaajuisia lisenssejä mutta tällöin vain kyseisen tekijänoikeusjärjestön kotivaltioon sijoittautuneille käyttäjille, ei ole uusittu sen jälkeen, kun sen voimassaolo päättyi vuoden 2004 lopussa komission tekijänoikeusjärjestöille edellä mainitun vapautuksen saamista koskevassa menettelyssä lähettämän väitetiedoksiannon (jäljempänä Santiago-väitetiedoksianto) jälkeen, mikä on johtanut kansallisiin aluerajoituksiin palaamiseen. Riidanalaisessa päätöksessä komissio on katsonut Santiagon sopimuksesta luopumisen osoittavan, että tekijänoikeusjärjestöt todellakin koordinoivat menettelyjään internetkäyttöä koskevien lisenssien ulottuvuuden osalta (riidanalaisen päätöksen 158 ja 169 perustelukappale).

30 Kolmanneksi kansallisia aluerajoituksia koskevan käyttäytymisen samansuuntaisuutta on komission mukaan arvioitava sen aiemman tilanteen valossa, jossa vastavuoroista edustusta koskevat sopimukset sisälsivät yksinoikeusehdon. Se, ettei käytös ole mitenkään muuttunut kyseisten rajoitusten suhteen yksinoikeusehdon poistamisen jälkeen, on merkki yhdenmukaistetusta menettelytavasta. Riidanalaisessa päätöksessä kuitenkin myönnetään, ettei näin ole silloin, kun on olemassa muita syitä, jotka ovat omiaan osoittamaan, että markkinoiden segmentoituminen on tulos itsenäisestä käyttäytymisestä (riidanalaisen päätöksen 170 perustelukappale).

31 Tällaisten syiden olemassaolosta nyt käsiteltävässä asiassa komissio huomauttaa ensinnäkin, että vaikka tekijänoikeus ja sen suojan ulottuvuus on määritelty kansallisissa lainsäädännöissä, tästä seikasta ei seuraa, että tietyn maan oman kansallisen tekijänoikeusjärjestön olisi myönnettävä tätä maata koskevat lisenssit. Tämä komission väite perustuu Santiagon sopimukseen (riidanalaisen päätöksen 159 ja 160 perustelukappale).

32 Toiseksi komissio kiistää sen, että asiaa koskeva lainsäädäntö, muun muassa tiettyjen satelliitin välityksellä tapahtuvaan yleisradiointiin ja kaapeleitse tapahtuvaan edelleen lähettämiseen sovellettavien tekijänoikeutta sekä lähioikeuksia koskevien sääntöjen yhteensovittamisesta 27.9.1993 annettu neuvoston direktiivi 93/83/ETY (EYVL L 248, s. 15), voisi olla perusteena tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymiselle satelliittilähetysten osalta. Mainitussa direktiivissä nimittäin

vain määritetään suojattujen teosten satelliittikäyttöön sovellettava lainsäädäntö, joksi vahvistetaan sen ETA-maan lainsäädäntö, jossa ohjelmasignaalit saatetaan satelliittiin johtavaan ja Maahan palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun.

33 Direktiivissä 93/83 ei kuitenkaan komission mukaan säädetä, että vain kyseiseen ETA-maahan sijoittautunut tekijänoikeusjärjestö voisi myöntää tämän tekijänoikeuksien käyttötavan edellyttämiä lisenssejä. Koska direktiivissä säädetään sitä paitsi, että välitystoimen on katsottava toteutuvan yksinomaan kyseisessä ETA-maassa, käyttäjät tarvitsevat lisenssin vain kyseistä maata varten. Direktiivi 93/83 ei näin ollen ole saattanut vanhentuneeksi Sydneyn (Australia) sopimusta, jolla tekijänoikeusjärjestöt ovat lisänneet vuonna 1987 mallisopimukseen määräyksen, jonka mukaan siihen maahan sijoittautunut tekijänoikeusjärjestö, josta ohjelmasignaalit nousevat kohti satelliittia, on toimivaltainen myöntämään lisenssejä satelliitin koko vaikutusalueelle kuultuaan tarvittaessa muita tekijänoikeusjärjestöjä, joita asia koskee, tai saatuaan niiden suostumuksen (riidanalaisen päätöksen 163–165 perustelukappale).

34 Kolmanneksi komissio huomauttaa, että tekijänoikeusjärjestöt eroavat toisistaan merkittävästi tehokkuuden, hallintokulujen ja teosvalikoimansa suhteen. Näin ollen jollekin niistä voisi olla edullista antaa sellaiselle tekijänoikeusjärjestölle, jonka tulokset ovat erityisen positiivisia, mandaatti myöntää lisenssejä, jotka kattavat laajemman alueen kuin se, jolle viimeksi mainittu on sijoittautunut, tai antaa tietyillä alueilla useammalle kuin yhdelle tekijänoikeusjärjestölle mandaatti lisätäkseen teosvalikoimansa levitystä ja samalla tekijöidensä palkkioita (riidanalaisen päätöksen 167 ja 168 perustelukappale).

35 Neljänneksi komissio huomauttaa, että koska riidanalainen päätös koskee vain tekijänoikeudella suojattujen teosten laillista käyttöä (riidanalaisen päätöksen 11 perustelukappale), paikallisen valvonnan tarve ei selitä kansallisia aluerajoituksia. Internet-, satelliitti- tai kaapelilähetyskäytön osalta on komission mukaan nimittäin olemassa teknisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat lisenssinsaajan valvonnan, vaikka lisenssiä käytettäisiin tekijänoikeusjärjestön kotivaltion ulkopuolella tai vaikka lisenssinsaaja olisi sijoittautunut kyseisen alueen ulkopuolelle. Tekijänoikeusjärjestöt ovat jo ottaneet käyttöön lisenssinmyöntämiskäytäntöjä, jotka osoittavat, että ne pystyvät valvomaan käyttöä ja käyttäjiä kotivaltionsa ulkopuolella, kuten muun muassa suorien lisenssien myöntäminen osoittaa. Nykyinen järjestelmä ei näin ollen perustu lisenssinsaajan lähelläolon periaatteeseen, koska mandaatin alueellinen rajoittaminen merkitsee, että kukin tekijänoikeusjärjestö myöntää oikeuksien käyttöön lisenssejä omalla toiminta-alueellaan riippumatta lisenssinsaajan kotipaikasta (riidanalaisen päätöksen 171–174 perustelukappale).

36 Komissio esittää lisää täsmennyksiä kustakin riidanalaisessa päätöksessä tarkoitetusta käyttötavasta 186–199 perustelukappaleessa. Internetin suhteen se viittaa erityisesti Simulcast-sopimukseen, jonka osalta on myönnetty poikkeus [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 8.10.2002 tehdyllä komission päätöksellä 2003/300/EY (Asia COMP/C2/38.014 – IFPI ”rinnakkaislähetykset”) (EUVL 2003, L 107, s. 58). Kyseinen sopimus mahdollistaa sen, että sellaiset lähetystoiminnan harjoittajat, joiden signaalia lähetetään ETA:sta käsin, voivat kääntyä minkä hyvänsä sopimuksen osapuolena olevan tekijänoikeusjärjestön puoleen saadakseen monta aluetta ja teosvalikoimaa kattavan lisenssin, joka sallii lähetyksen rinnakkaislähetyksenä (radio- ja televisioyhtiöiden suorittama radio- ja/tai televisiosignaaleihin sisältyvien äänitysten samanaikainen lähettäminen internetin kautta). Sama koskee komission mukaan erästä toistakin sopimusta eli Webcasting-sopimusta (riidanalaisen päätöksen 191 perustelukappale).

37 Komissio viittaa lisäksi pohjoismaiseen ja baltialaiseen yhteistoimintamalliin, jossa käyttäjä saattaa saada onlinekäyttöä varten yhden ainoan montaa aluetta koskevan lisenssin, joka kattaa mekanisointioikeudet ja julkista esittämistä koskevat oikeudet Ruotsissa, Norjassa, Suomessa, Tanskassa, Islannissa, Virossa, Latviassa ja Liettuassa (riidanalaisen päätöksen 179 perustelukappale).

38 Komissio mainitsee myös, että tammikuussa 2006 Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan tekijänoikeusjärjestöt Performing Right Society Ltd ja Gesellschaft für musikalische Aufführungs- und mechanische Vervielfältigungsrechte (GEMA) perustivat Celas-nimisen yhteisyrityksen, joka myöntää keskitetystä palvelupisteestä koko Euroopan laajuisesti online- ja mobiilikäyttöä koskevien oikeuksien lisenssejä tietyn kustantajan angloamerikkalaiseen teosvalikoimaan (riidanalaisen päätöksen 193 perustelukappale).

39 Näiden sopimusten olemassaolo osoittaa komission mukaan, että paikallinen läsnäolo ei ole tarpeen (riidanalaisen päätöksen 190 perustelukappale). Tässä yhteydessä komissio huomauttaa, että jos muulla kuin paikallisella valvonnalla todetaan tuomioistuintoimia edellyttäviä loukkauksia tai jos on tarkastettava tilejä paikallisesti, tekijänoikeusjärjestön, joka on myöntänyt muuta aluetta kuin omaa sijoittautumisjäsenvaltiotaan koskevan lisenssin, on mahdollista antaa kyseisten tehtävien hoito toisen henkilön, kuten paikallisen tekijänoikeusjärjestön, joka toimii kyseisessä maassa ja jolla on tarvittava maan oikeusjärjestelmän tuntemus, tehtäväksi (riidanalaisen päätöksen 177 ja 178 perustelukappale).

40 Esitettyään nämä seikat osoittaakseen, että kansalliset aluerajoitukset, joita sisältyi vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin, eivät voi selittyä muulla tavoin kuin yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaololla, komissio myöntää, että erityisolosuhteissa päätös olla antamatta oikeutta myöntää lisenssejä sen alueen ulkopuolella, jonne tekijänoikeusjärjestö on sijoittautunut, voi johtua siitä, että toisella tekijänoikeusjärjestöllä ei ole teknistä valmiutta, joka mahdollistaisi tehokkaan valvonnan ja asianmukaiset tarkastukset, tai siitä, että jonkin ETA-maan oikeusjärjestelmässä voi olla sellaisia piirteitä, jotka suosivat kansallista tekijänoikeusjärjestöä valittaessa mandaatin saajaa, esimerkiksi sen vuoksi, että sillä on mahdollisesti erityisasema oikeudenkäynneissä kansallisissa tuomioistuimissa. Aluerajoitus, joka johtuu näiden tekijöiden huomioon ottamisesta, ei yleensä ole kilpailua rajoittava yhdenmukaistettu menettelytapa. Sitä vastoin järjestelmällinen käytäntö kansallisista aluerajoituksista kaikissa vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa ei voi selittyä näillä tekijöillä (riidanalaisen päätöksen 182 ja 183 perustelukappale).

41 Tultuaan näin siihen päätelmään, että tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytyminen oli yhdenmukaistettu menettelytapa, komissio tutki, rajoittaako kyseinen menettelytapa kilpailua. Se totesi näin olevan, koska kyseinen menettely takasi sen, että kukin tekijänoikeusjärjestö oli ainoa, joka saattoi myöntää käyttäjille sijoittautumismaataan ETA:ssa koskevia monta teosvalikoimaa kattavia lisenssejä (riidanalaisen päätöksen 207–209 perustelukappale).

42 Tästä seuraa komission mukaan se, että kukin tekijänoikeusjärjestö voi laskuttaa oikeuksien hallinnoinnista ja lisenssien myöntämisestä hallintokuluja ilman, että näihin kuluihin kohdistuu kilpailupainetta muiden järjestöjen taholta. Tällainen kilpailun puuttuminen voi vaikuttaa kielteisesti jopa teosten tekijöihin, joiden tulot voivat vaihdella sen mukaan, mikä järjestö hallinnoi niiden oikeuksia (riidanalaisen päätöksen 134 ja 210 perustelukappale).

43 Vastauksena joidenkin tekijänoikeusjärjestöjen väitetiedoksiantoon antamissaan vastauksissa esittämään väitteeseen, jonka mukaan tekijänoikeusjärjestöjen välisen kilpailun seurauksena oikeudenhaltijoiden saamat korvaukset pienenisivät, komissio on todennut päätökseen 2003/300 viitaten, että EY 81 artiklan 3 kohta mahdollistaa sellaisen hinnoittelumekanismin kehittämisen, jolla kilpailu lisenssihinnoista voidaan rajata hallintokuluihin niin, ettei kilpailu vaikuta oikeudenhaltijoiden palkkioihin. Joka tapauksessa mandaatin antava tekijänoikeusjärjestö voisi komission mukaan vain määritellä teosvalikoimastaan saatavien tulojen tason suhteessa muihin ulkomaille lisenssejä myöntäviin tekijänoikeusjärjestöihin. Se saisi näin teosvalikoimastaan taatun ”tukkuhinnan”, mutta kyseiseen teosvalikoimaan lisenssejä myöntävät tekijänoikeusjärjestöt voisivat tällöin kilpailla katteella, jonka ne lisäävät kyseiseen tukkuhintaan (riidanalaisen päätöksen 217–219 perustelukappale).

44 Tässä yhteydessä komissio huomauttaa, että tietyt hinnoittelujärjestelmän muutokset kannustaisivat tekijänoikeusjärjestöjä kilpailemaan keskenään. Markkinoiden viimeaikainen kehityssuunta nimittäin vahvistaa, että oikeudenhaltijoiden ja näin ollen myös tekijänoikeusjärjestöjen kannalta voi olla

järkevää luovuttaa oikeudet useille keskenään kilpaileville tekijänoikeusjärjestöille. Eräs kustannuskonserni onkin ilmoittanut aikeestaan nimetä useita tekijänoikeusjärjestöjä, joilla olisi oikeus myöntää käyttäjille koko Euroopan laajuisia lisenssejä sen teosvalikoimaa koskevien angloamerikkalaisten mekanisointioikeuksien onlinekäyttöön (riidanalaisen päätöksen 220 perustelukappale).

45 Riidanalaisessa päätöksessä mainitaan myös [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä (Asia COMP/C2/38.681 – Cannesin sopimuksen voimassaolon jatkamista koskeva sopimus) 4.10.2006 tehty komission päätös K(2006) 4350 (EUVL 2007, L 296, s. 27), joka koskee mekanisointioikeuksia koskevia lisenssejä ja jolla on asetettu sitovia velvoitteita, joissa määrätään mekanismista, joka mahdollistaa monta aluetta käsittävien lisenssien myöntämisen mutta takaa samalla sen, etteivät oikeudenhaltijoiden tulot pienene, koska siinä on vahvistettu kaikkien tekijänoikeusjärjestöjen sopima yhteinen taksa, ja mahdollistaa silti tietyn kilpailun antamalla tekijänoikeusjärjestöille mahdollisuuden ehdottaa hallintokuluihin rajattua enimmäisalennusta levy-yhtiöille (riidanalaisen päätöksen 82 perustelukappale).

V *Päätösosa*

46 Edellä esitetyn perusteella ja todettuaan, että kyseiset kahdenväliset sopimukset vaikuttivat jäsenvaltioiden väliseen kauppaan ja että EY 81 artiklan 3 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 3 kohdan soveltamisedellytykset eivät täyttyneet, komissio päätti sakkoa määräämättä riidanalaisessa päätöksessä seuraavaa:

”*1 artikla*

Seuraavat [24 yritystä] ovat rikkoneet [EY] 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa käyttämällä vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissaan jäsenyysrajoituksia, jotka sisältyivät – – mallisopimuksen 11 artiklan II kohtaan, tai de facto soveltamalla kyseisiä jäsenyysrajoituksia:

– –

TEOSTO

– –

2 artikla

Seuraavat [17 yritystä] ovat rikkoneet [EY] 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa myöntämällä vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissaan yksinoikeuksia – – mallisopimuksen 1 artiklan I ja II kohdan tarkoittamalla tavalla:

– –

TEOSTO

– –

3 artikla

Seuraavat [24 yritystä] ovat rikkoneet [EY] 81 artiklaa ja ETA-sopimuksen 53 artiklaa koordinoimalla aluerajoitukset tavalla, joka rajoittaa lisenssin kunkin tekijänoikeusjärjestön kotivaltion alueeseen:

– –

TEOSTO

– –

4 artikla

1. Yritysten, jotka on lueteltu 1 ja 2 artiklassa, on välittömästi lopetettava kyseisissä artikloissa mainitut rikkomukset, jos ne eivät ole jo tehneet niin, ja ilmoitettava komissiolle kaikki toimenpiteet, joihin ne ovat ryhtyneet tässä tarkoituksessa.

2. Yritysten, jotka on lueteltu 3 artiklassa, on 120 päivän kuluessa tämän päätöksen tiedoksisaannista lopet[et]tava rikkomus, joka kyseisessä artiklassa mainitaan, ja tämän saman ajanjakson aikana ilmoitettava komissiolle kaikki toimenpiteet, joihin ne ovat ryhtyneet tässä tarkoituksessa.

Erityisesti yritysten, jotka on lueteltu 3 artiklassa, on kahdenvälisesti yhdessä muiden 3 artiklassa mainittujen yritysten kanssa tarkistettava kaikissa vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissaan olevien mandaattiensa alueelliset rajaukset satelliitti- ja kaapelilähetysten sekä internetkäytön osalta ja lähetettävä komissiolle kopiot tarkistetuista sopimuksista.

3. Yritysten, joille tämä päätös on osoitettu, on pidättäydyttävä toistamasta mitään 1, 2 ja 3 artiklassa kuvattua tekoa tai käyttäytymistapaa ja pidättäydyttävä kaikista teoista tai käyttäytymismuodoista, joilla on sama tai samankaltainen tarkoitus tai vaikutus.

– –”

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset

47 Kantaja nosti yhteisöjen ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen kirjaamoon 24.9.2008 jättämällään kannekirjelmällä kanteen, jossa vaadittiin riidanalaisen päätöksen kumoamista.

48 Kantaja teki samana päivänä kirjaamoon jätetyllä erillisellä asiakirjalla välitoimihakemuksen, jonka tarkoituksena oli saada lykättyä riidanalaisen päätöksen 3 artiklan ja 4 artiklan 2 ja 3 kohdan säännösten täytäntöönpanoa. Asiassa T-401/08 R, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto vastaan komissio, 14.11.2008 antamallaan määräyksellä (ei julkaistu oikeustapauskokoelmassa) ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimen presidentti hylkäsi mainitun hakemuksen ja määräsi, että oikeudenkäyntikuluista päätetään myöhemmin.

49 Unionin yleinen tuomioistuin (kuudes jaosto) päätti esittelevän tuomarin kertomuksen perusteella aloittaa suullisen käsittelyn ja kehotti työjärjestyksensä 64 artiklassa tarkoitettuina prosessinjohtotoimina asianosaisia vastaamaan useisiin kysymyksiin. Asianosaiset noudattivat pyyntöä.

50 Asianosaisten lausumat ja niiden vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin 4.10.2011 pidetyssä istunnossa.

51 Koska esittelevä tuomari ei voinut osallistua asian ratkaisuun, unionin yleisen tuomioistuimen presidentti siirsi asian toiselle esittelevälle tuomarille ja nimesi työjärjestyksen 32 artiklan 3 kohdan mukaisesti erään toisen tuomarin täydentämään kuudetta jaostoa.

52 Unionin yleinen tuomioistuin (kuudes jaosto) aloitti uudessa kokoonpanossaan suullisen käsittelyn uudelleen 11.1.2012 annetulla määräyksellä, ja asianosaisille ilmoitettiin, että heitä kuultaisiin uudessa istunnossa.

53 Asianosaisten suulliset lausumat ja vastaukset unionin yleisen tuomioistuimen esittämiin kysymyksiin kuultiin uudelleen 29.6.2012 pidetyssä istunnossa.

54 Kuudennen jaoston puheenjohtaja päätti tämän jälkeen päättää suullisen käsittelyn.

55 Kantaja vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— kumoaa riidanalaisen päätöksen

— velvoittaa komission korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

56 Komissio vaatii, että unionin yleinen tuomioistuin

— hylkää kanteen

— velvoittaa kantajan korvaamaan oikeudenkäyntikulut.

Oikeudellinen arviointi

57 Kanteensa tueksi kantaja vetoaa lähinnä kolmeen kanneperusteeseen, jotka ovat

— EY 81 artiklan 1 kohdan virheellinen soveltaminen

— EY 81 artiklan 3 kohdan virheellinen soveltaminen

— toimivallan ylittäminen siltä osin kuin komissio on velvoittanut tekijänoikeusjärjestöt muuttamaan käyttäytymistä, joka ei ole EY 81 artiklan vastaista.

I *Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 81 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista*

58 Ensimmäinen kanneperuste muodostuu kolmesta osasta, jotka koskevat sitä, ettei EY 81 artiklan 1 kohtaa ole rikottu ensinnäkään jäsenyysehdon, toiseksi yksinoikeusehdon eikä kolmanneksi aluerajoitusten osalta.

A *Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee jäsenyysehtoa*

59 Kantaja väittää ensinnäkin, että vain viidessä sen 23:sta vastavuoroista edustusta koskevasta sopimuksesta on jäsenyysehto. Vastauskirjelmässään kantaja tuo esiin, että jäsenyysehto on poistettu kaikista sen vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksista. Se huomauttaa myös, että jäsenyysehtoa ei ole koskaan sovellettu käytännössä. Komissio ei ole kantajan mukaan osoittanut, että kantaja olisi todella soveltanut jäsenyysehtoa, eikä se ole myöskään ilmoittanut täsmällisesti, mistä se kantajaa moittii, ja näin ollen se ei ole noudattanut perusteluvelvollisuuttaan.

60 Toiseksi kantaja vetoaa siihen, että kilpailun rajoittaminen ei ole jäsenyysehdon tarkoitus eikä vaikutus. Kantajan mukaan on nimittäin luonnollista, että oikeudenhaltijat kääntyvät omaan maahansa sijoittautuneen tekijänoikeusjärjestön puoleen pääasiassa kieli- ja kulttuurisyistä ja sen vuoksi, että kyseiset järjestöt tuntevat paikalliset markkinat. Näin on etenkin suomalaisen teosvalikoiman osalta, joka on pääasiallisesti tarkoitettu paikalliseen käyttöön.

61 Aivan ensimmäiseksi on katsottava, että jäsenyysehdolla on kilpailunvastainen tarkoitus, kuten komissio on todennut riidanalaisen päätöksen 127 ja 130 perustelukappaleessa. Kyseisen ehdon tarkoituksena on nimittäin mahdollistaa se, että tekijänoikeusjärjestöt voivat jakaa keskenään tekijät heidän

kansallisuutensa mukaan, tai ainakin vaikeuttaa sitä, että tekijä liittyisi johonkin muuhun tekijänoikeusjärjestöön kuin kotivaltionsa tekijänoikeusjärjestöön. Mainitun ehdon avulla tekijänoikeusjärjestöt jakavat sisämarkkinat osiin ja eristävät nämä. Oikeuskäytännön mukaan tällaiset yhteistoimintajärjestelyt ovat esimerkki sellaisista yhteistoimintajärjestelyistä, jotka on EY 81 artiklan 1 kohdan c alakohdassa nimenomaisesti todettu sisämarkkinoille sopimattomiksi ja on määriteltävä ilmeisiksi kilpailunrajoituksiksi. Tällaiset rikkomiset aiheuttavat markkinoiden eristymistä, koska niillä velvoitetaan osapuolet noudattamaan eri markkinoita, joita usein rajaavat kansalliset rajat, ja näin ollen ne haittaavat sisämarkkinoiden yhdentymistä koskevaa perustamissopimusten päätavoitetta (ks. vastaavasti asia T-241/01, Scandinavian Airlines System v. komissio, tuomio 18.7.2005, Kok., s. II-2917, 85 kohta ja yhdistetyt asiat T-49/02-T-51/02, Brasserie nationale ym. v. komissio, tuomio 27.7.2005, Kok., s. II-3033, 173 ja 174 kohta).

62 Siltä osin kuin kysymys on jaottelusta sellaisiin yhteistoimintajärjestelyihin, joiden tarkoitus on kilpailunvastainen, ja niihin, joiden vaikutus on kilpailunvastainen, on palautettava mieliin, että kilpailunvastainen tarkoitus ja vaikutus eivät ole kumulatiivisia edellytyksiä vaan ne ovat vaihtoehtoisia sen arvioimiseksi, kuuluuko menettelytapa EY 81 artiklan 1 kohdassa todetun kiellon piiriin vai ei. Tämän edellytyksen vaihtoehtoisuus, joka osoitetaan konjunktiolla ”tai”, johtaa siihen, että on tarkasteltava ensiksi yhdenmukaistetun menettelytavan tarkoitusta ottaen huomioon se taloudellinen asiayhteys, jossa sitä on sovellettava. Jos kuitenkaan menettelytavan sisällön tarkastelusta ei ilmene riittävää vahingollisuutta kilpailulle, on tutkittava menettelytavan vaikutuksia, ja jotta kielto koskisi menettelytapaa, on edellytettävä niiden eri seikkojen olemassaoloa, jotka osoittavat, että kilpailu on tosiasiallisesti estynyt, rajoittunut tai vääristynyt tuntuvasti (ks. asia C-8/08, T-Mobile Netherlands ym., tuomio 4.6.2009, Kok., s. I-4529, 28 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

63 Lisäksi on korostettava, että arvioitaessa sitä, onko yhteistoimintajärjestely EY 81 artiklan 1 kohdan nojalla kielletty, sen konkreettisten vaikutusten huomioon ottaminen on tarpeetonta, kun on ilmeistä, että sen tarkoituksena on estää kilpailu yhteismarkkinoilla tai rajoittaa tai vääristää sitä. Erottelu ”tarkoitukseen perustuvan rikkomisen” ja ”vaikutuksiin perustuvan rikkomisen” välillä liittyy siihen, että tiettyjen yritysten välisten yhteistoimintamuotojen voidaan jo luonteensa puolesta katsoa haittaavan kilpailun normaalia toimintaa (ks. em. asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 29 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

64 Lisäksi näyttö aikomuksesta rajoittaa kilpailua ei ole välttämätön osatekijä ratkaistaessa sitä, onko yhteistoimintajärjestelyn tarkoituksena tällainen rajoittaminen (ks. asia T-450/05, Peugeot ja Peugeot Nederland v. komissio, tuomio 9.7.2009, Kok., s. II-2533, 55 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen; ks. myös vastaavasti em. asia T-Mobile Netherlands ym., tuomion 27 kohta).

65 Myöskään se, etteivät sopimuspuolet ole täyttäneet yritysten välisen sopimuksen lauseketta, jonka tarkoituksena on rajoittaa kilpailua, ei riitä perusteeksi sille, ettei lauseke kuuluisi EY 81 artiklan 1 kohdan kiellon soveltamisalaan (yhdistetyt asiat C-89/85, C-104/85, C-114/85, C-116/85, C-117/85 ja C-125/85-C-129/85, Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomio 31.3.1993, Kok., s. I-1307, Kok. Ep. XIV, s. I-123, 175 kohta ja asia T-176/95, Accinauto v. komissio, tuomio 19.5.1999, Kok., s. II-1635, 110 kohta).

66 Tästä seuraa, että komissiolla ei ollut velvollisuutta osoittaa, että kantaja todella sovelsi jäsenyysehtoa.

67 Kantajan väitteestä, jonka mukaan se on poistanut jäsenyysehdon kaikista sen vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksista, on todettava, ettei kantaja ole väittänyt saati näyttänyt toteen, että jäsenyysehto olisi poistettu kaikista sen vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksista ennen riidanalaisen päätöksen tekemistä. Näin ollen komissio on pätevästi voinut todeta, että EY 81 artiklan 1 kohtaa oli rikottu, koska riidanalaista päätöstä tehtäessä joissakin kantajan vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa oli vielä jäsenyysehto.

68 Kun otetaan huomioon etenkin edellä 61, 66 ja 67 kohdassa esitetyt seikat, on todettava, että komissio on noudattanut jäsenyysehtoa koskevaa perusteluvelvollisuutta.

69 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa on hylättävä perusteettomana.

B *Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, joka koskee yksinoikeusehtoa*

70 Kantaja tuo esiin, että yksinoikeusehto sisältyy edelleen vain joihinkin sen vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin mutta että käytännössä ehtoa ei sovelleta. Kantaja tuo esiin myös sen, ettei yksinoikeusehdolla ole kilpailunrajoitustarkoitusta eikä -vaikutusta, koska tilanne olisi sama, vaikkei yksinoikeusehtoa olisi, minkä komissio on kantajan mukaan itsekin vahvistanut myöntäessään, että yksinoikeusehdolla on samat vaikutukset kuin kansallisilla aluerajoituksilla.

71 On muistutettava, että yksinoikeusehdon mukaan tekijänoikeusjärjestö A antaa tekijänoikeusjärjestö B:lle yksinoikeuden myöntää lisenssejä teosvalikoimaan A B:n alueella ja päinvastoin. Mainitun ehdon mukaan mikään muu tekijänoikeusjärjestö kuin tekijänoikeusjärjestö B ei voi myöntää B:n alueella lisenssejä teosvalikoimaan A.

72 Mainittu ehto sulkee pois myös suorien lisenssien myöntämisen, ja tällainen menettelytapa on katsottu kilpailunvastaiseksi asiassa 395/87, Tournier, 13.7.1989 annetussa tuomiossa (Kok., s. 2521, Kok. Ep. X, s. 125, 20 kohta) ja yhdistetyissä asioissa 110/88, 241/88 ja 242/88, Lucazeau ym., 13.7.1989 annetussa tuomiossa (Kok., s. 2811, 14 kohta).

73 Oikeuskäytännön mukaan on tosin totta, ettei kaikkien sellaisten sopimusten tekeminen, joihin sisältyy jonkinlaista yksinoikeutta koskeva ehto, ole yleisesti ottaen EY 81 artiklan 1 kohdan vastaista (ks. vastaavasti asia 5/69, Völk, tuomio 9.7.1969, Kok., s. 295, Kok. Ep. I, s. 407, 7 kohta; asia 1/71, Cadillon, tuomio 6.5.1971, Kok., s. 351, 9 kohta ja asia T-9/93, Schöller v. komissio, tuomio 8.6.1995, Kok., s. II-1611, 161 kohta). Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin katsottava, että yksinoikeusehdolla, sellaisena kuin siitä määrättiin mallisopimuksessa ja se toistettiin vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa, oli kilpailunvastainen tarkoitus, koska sillä pyrittiin antamaan vain yhdelle tekijänoikeusjärjestölle tietyllä alueella yksinoikeus myöntää lisenssejä tiettyyn teosvalikoimaan ja luotiin näin kutakin tekijänoikeusjärjestöä hyödyttävä monopoli lisenssien myöntämiseen musiikkiteosten käyttöön sillä alueella, jolle kyseinen järjestö on sijoittautunut.

74 Koska jo yksinoikeusehdon tarkoitus on kilpailunvastainen, edellä 62–65 kohdassa mieliin palautetun oikeuskäytännön perusteella ei näin ollen ole tarpeen tutkia sen vaikutuksia muun muassa sen selvittämiseksi, ovatko kyseiset vaikutukset samoja kuin kansallisten aluerajoitusten vaikutukset.

75 Edellä esitetyn perusteella ensimmäisen kanneperusteen toinen osa on hylättävä perusteettomana.

C *Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, joka koskee aluerajoituksia*

1. Alustavat huomautukset

76 Ensimmäisen kanneperusteen kolmannen osan tutkimista varten on palautettava mieliin aluksi tiettyjä nyt käsiteltävän asian asiayhteyteen liittyviä seikkoja. Ensinnäkin riidanalainen päätös koskee vain tekijänoikeuksien internet-, satelliitti- ja kaapelilähetyskäyttöä eikä perinteisiä niin kutsuttuja offline-käyttötapoja, kun taas mallisopimus ja vastavuoroista edustusta koskevat sopimukset kattavat kaikki käyttötavat.

77 Tekijänoikeusjärjestöt ja CISAC eivät ole luoneet tyhjästä riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuja tekijänoikeuksien käyttötapoja varten uutta hallinnointijärjestelmää, joka eroaisi perinteisiä käyttötapoja varten olevasta järjestelmästä. On kuitenkin myönnetty, että teknologian kehittymisen myötä vuonna 1936 perinteisiä käyttötapoja varten luotuun mallisopimukseen on tehty muutoksia muun muassa Sydneyn ja Santiagon sopimuksilla.

78 Komissio ei kritisoi itse mallisopimuksen olemassaoloa eikä kyseenalaista tekijänoikeusjärjestöjen yhteistyön tarvetta, kunhan yhteistyö ei riko kilpailusääntöjä.

79 Komissio ei ole riitauttanut vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyviä kansallisia aluerajoituksia ennen kuin uudet teknologiat ovat kehittyneet ja nämä aluerajoitukset ovat siis luoneet sen kollektiivisen hallinnoinnin toimintaympäristön, jossa tekijänoikeusjärjestöt ovat olleet silloin, kun uudet teknologiat ovat asteittain kehittyneet. Riidanalaisessa päätöksessä ei täsmennetä hetkeä, jolloin rajoituksista on komission mukaan tullut kilpailusääntöjen vastaisia.

80 Komissio ei myöskään riitauta edes uusia teknologioita hyödyntävän käytön osalta kansallisia aluerajoituksia sellaisinaan vaan ainoastaan sen, että niitä on kaikissa vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa, mikä johtuu sen mukaan väistämättä menettelytapojen yhdenmukaistamisesta.

81 Kantajan ensimmäisen kanneperusteen kolmatta osaa, joka koskee sitä, että kansalliset aluerajoitukset eivät ole EY 81 artiklan 1 kohdan vastaisia, on tarkasteltava erityisesti näiden seikkojen valossa.

2. Näyttö aluerajoituksia koskevasta yhdenmukaistetusta menettelytavasta

82 Kantaja väittää, ettei komissio ole osoittanut, että kansalliset aluerajoitukset seurasivat koordinaatiosta. Kantaja nimittäin kiistää sen, että mallisopimusta ja erityisesti sen 6 artiklaa voitaisiin pitää näyttönä väitetystä koordinaatiosta. Vastauskirjelmässään kantaja lisää, ettei yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolo voi perustua myöskään Santiagon tai Sydneyn sopimukseen eikä viittaukseen yksinoikeuteen perustuneeseen aiempaan järjestelmään.

83 Komissio vastaa näihin väitteisiin, että todetessaan kyseisen yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon se ei ole tukeutunut ainoastaan tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntaiseen käyttäytymiseen vaan myös muihin seikkoihin, joita olivat

— tekijänoikeusjärjestöjen CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa käymät keskustelut vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyvien mandaattien ulottuvuudesta

— Santiagon sopimus

— Sydneyn sopimus

— historiallinen yhteys yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä.

84 Komissio katsoo lisäksi, että kantajan selitykset, jotka on esitetty vastauskirjelmässä ja joilla pyritään kiistämään riidanalaisesta päätöksestä ilmenevän tietyn tekijänoikeusjärjestöjen välisen yhteydenpidon näyttöarvo, ovat uusi kanneperuste, joka on työjärjestyksen 48 artiklan nojalla jätettävä tutkimatta.

85 Edellä 83 kohdan ensimmäisessä, toisessa ja neljännessä luetelmakohdassa mainitut seikat on nimenomaisesti mainittu riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappaleessa seikkoina, jotka tukevat sitä päätelmää, että kyseessä on yhdenmukaistettu menettelytapa. Unionin yleisessä tuomioistuimessa komissio on viitannut myös Sydneyn sopimukseen osoittaakseen, että tekijänoikeusjärjestöjen välillä oli ollut monenvälistä keskustelua mandaattien alueellisesta ulottuvuudesta.

86 Komission mukaan edellä 83 kohdassa mainitut seikat ovat yhdistetyissä asioissa T-305/94-T-307/94, T-313/94-T-316/94, T-318/94, T-325/94, T-328/94, T-329/94 ja T-335/94, Limburgse Vinyl Maatschappij ym. vastaan komissio, 20.4.1999 annetussa tuomiossa (Kok., s. II-931, 727 kohta, ns. PVC II -tuomio) tarkoitettuja ”asiakirjoja”, minkä vuoksi sen ei tarvinnut tutkia sitä, saattoiko tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuus selittyä muilla syillä kuin yhdenmukaistamisella.

87 Asetuksen N:o 1/2003 2 artiklasta sekä vakiintuneesta oikeuskäytännöstä ilmenee, että kilpailuoikeuden alalla silloin, kun on riitaa siitä, onko kilpailusääntöjä rikottu, komission on esitettävä selvitys toteamistaan kilpailusääntöjen rikkomisista ja oikeudellisesti riittävä näyttö kilpailusääntöjen rikkomisen muodostavista seikoista (asia C-185/95 P, Baustahlgewebe v. komissio, tuomio 17.12.1998, Kok., s. I-8417, 58 kohta; asia C-49/92 P, komissio v. Anic Partecipazioni, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4125, 86 kohta ja asia T-348/08, Aragonesas Industrias y Energía v. komissio, tuomio 25.10.2011, 90 kohta, Kok., s. II-7583).

88 Jos asiaa käsittelevä tuomioistuin on epätietoinen, sen on ratkaistava asia sen yrityksen hyväksi, jolle rikkomisen toteamista koskeva päätös on osoitettu. Tuomioistuin ei siis etenkään sakon määräämiseksi tehdyn päätöksen kumoamisesta nostettua kannetta käsitellessään saa katsoa, että komissio on näyttänyt kyseisen rikkomisen toteen oikeudellisesti riittävällä tavalla, jos se on tästä vielä epätietoinen (yhdistetyt asiat T-44/02 OP, T-54/02 OP, T-56/02 OP, T-60/02 OP ja T-61/02 OP, Dresdner Bank ym. v. komissio, tuomio 27.9.2006, Kok., s. II-3567, 60 kohta ja asia T-11/06, Romana Tabacchi v. komissio, tuomio 5.10.2011, 129 kohta, Kok., s. II-2491).

89 On nimittäin otettava huomioon unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaan unionin oikeuden yleisiin periaatteisiin kuuluviin perusoikeuksiin sisältyvä syyttömyysolettama, sellaisena kuin se ilmenee muun muassa ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn yleissopimuksen, joka on allekirjoitettu Roomassa 4.11.1950, 6 artiklan 2 kappaleesta. Kun otetaan huomioon kyseisten rikkomisten luonne sekä niihin liittyvien seuraamusten luonne ja ankaruus, syyttömyysolettamaa sovelletaan erityisesti yrityksiä koskevien kilpailusääntöjen rikkomista koskeviin menettelyihin, jotka voivat johtaa sakkojen tai uhkasakkojen määräämiseen (em. asia Romana Tabacchi v. komissio, tuomion 129 kohta; ks. myös vastaavasti asia C-199/92 P, Hüls v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4287, 149 ja 150 kohta ja asia C-235/92 P, Montecatini v. komissio, tuomio 8.7.1999, Kok., s. I-4539, 175 ja 176 kohta).

90 Kyseistä oikeuskäytäntöä, joka on kehitetty asioissa, joissa komissio oli määrännyt sakon, voidaan soveltaa myös tapauksiin, joissa – kuten nyt käsiteltävässä asiassa – päätöksessä, jolla kilpailusääntöjen rikkominen todetaan, ei lopulta ole määrätty sakkoa. Nyt käsiteltävässä asiassa väitetiedoksiannossa sitä paitsi tuotiin esiin aikomus määrätä sakko kilpailusääntöjen rikkomisen toteamisen lisäksi.

91 On lisäksi otettava huomioon se vähäistä suurempi vahinko maineelle, jota luonnollisen tai oikeushenkilön kannalta merkitsee sen toteaminen, että se on ollut mukana kilpailusääntöjen rikkomisessa (ks. vastaavasti EFTAn tuomioistuimen tuomio asiassa E-15/10, Posten Norge v. EFTAn valvontaviranomainen, tuomio 18.4.2012, 90 kohta, ei vielä julkaistu EFTA Court Reportissa).

92 On lisäksi muistutettava siitä, että vaikkei komissio ole riidanalaisessa päätöksessä määrännyt sakkoa, riidanalaiseen päätökseen sisältyvistä yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon toteamisesta ja määräyksestä sen lopettamiseksi saattaa aiheutua kantajalle vakavia seurauksia, kuten mahdollisuus, että sille määrätään uhkasakko asetuksen N:o 1/2003 24 artiklan 1 kohdan a alakohdan nojalla.

93 Komission on siis esitettävä täsmälliset ja yhtäpitävät todisteet, jotta kilpailusääntöjen rikkominen voidaan näyttää toteen (em. yhdistetyt asiat Dresdner Bank ym. v. komissio, tuomion 62 kohta) ja jotta voidaan vakuuttua siitä, että väitetyt kilpailusääntöjen rikkomiset ovat EY 81 artiklan 1 kohdassa

tarkoitettuja kilpailunrajoituksia (yhdistetyt asiat T-185/96, T-189/96 ja T-190/96, Riviera Auto Service ym. v. komissio, tuomio 21.1.1999, Kok., s. II-93, 47 kohta ja em. asia Romana Tabacchi v. komissio, tuomion 129 kohta).

94 On kuitenkin korostettava sitä, että kaikkien komission toimittamien todisteiden ei tarvitse välttämättä täyttää näitä edellytyksiä kaikkien rikkomisen osatekijöiden osalta. Riittää, että toimielimen esittämä välillisten todisteiden kokonaisuus kokonaisvaltaisesti tarkasteltuna täyttää nämä edellytykset (em. yhdistetyt asiat Dresdner Bank ym. v. komissio, tuomion 63 kohta ja em. asia Romana Tabacchi v. komissio, tuomion 130 kohta).

95 Koska kielto osallistua kilpailunvastaisiin menettelytapoihin ja sopimuksiin sekä seuraamukset, joita kilpailusääntöjen rikkojille voidaan määrätä, ovat yleisesti tunnettuja, on tavanomaista, että kyseisiin menettelytapoihin ja sopimuksiin liittyvät toimenpiteet toteutetaan vaivihkaa, että kokoukset pidetään salassa ja että niihin liittyvien asiakirjojen määrä pidetään mahdollisimman vähäisenä. Vaikka komissio löytäisi asiakirjoja, jotka osoittavat nimenomaisesti talouden toimijoiden välisen lainvastaisen yhteydenpidon, kuten kokouksen pöytäkirjan, nämä asiakirjat ovat normaalisti vain hajanaisia ja niitä on vähän, joten usein on välttämätöntä muodostaa kuva tietyistä yksityiskohdista päättelemällä. Useimmissa tapauksissa kilpailunvastaisen menettelytavan tai sopimuksen olemassaolo on pääteltävä tietyistä yhteensattumista ja välillisistä seikoista, jotka yhdessä tarkasteltuina voivat muun johdonmukaisen selityksen puuttuessa olla osoitus kilpailusääntöjen rikkomisesta (ks. asia C-407/08 P, Knauf Gips v. komissio, tuomio 1.7.2010, Kok., s. I-6375, 48 ja 49 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

96 PVC II -tuomiossa, johon komissio vetoaa, ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin omaksui kuitenkin ratkaisun, jossa sovitetaan yhteen nämä periaatteet. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin totesi tuolloin, että oikeuskäytännön mukaan silloin, kun komission päättely perustuu olettamukseen siitä, että sen päätöksessä toteennäytettyjä seikkoja ei voida selittää muuten kuin yritysten tekemällä yhdenmukaistamisella, riittää, kun kantajat näyttävät toteen seikkoja, jotka valottavat eri tavalla komission toteennäyttämiä seikkoja ja joiden nojalla näin ollen voidaan korvata komission tosiseikoille antama selitys toisella selityksellä. Ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuin täsmensi kuitenkin, että mainittua oikeuskäytäntöä ei voida soveltaa silloin, kun näyttö yritysten tekemästä yhdenmukaistamisesta ei perustu pelkkään toteamukseen markkinakäyttäytymisen samansuuntaisuudesta vaan asiakirjoihin, joista ilmenee, että menettelytavat olivat yhdenmukaistamisen tulosta. Näissä olosuhteissa kantajien tehtävänä ei ole pelkästään esittää vaihtoehtoista selitystä komission määrittämille tosiseikoille, vaan niiden on myös riitautettava sellaisten tosiseikkojen olemassaolo, jotka komissio on näyttänyt toteen esittämillään asiakirjoilla (em. PVC II -tuomio, 725–728 kohta; ks. myös vastaavasti yhdistetyt asiat 29/83 ja 30/83, Compagnie royale asturienne des mines ja Rheinzink v. komissio, tuomio 28.3.1984, Kok., s. 1679, 16 kohta ja em. yhdistetyt asiat Ahlström Osakeyhtiö ym. v. komissio, tuomion 71 ja 126 kohta).

97 Ennen kuin arvioidaan, onko samansuuntaiselle käyttäytymiselle muita selityksiä kuin menettelytapojen yhdenmukaistaminen, on tutkittava, onko komissio väitteensä mukaisesti osoittanut kansallisiin aluerajoituksiin liittyvän kilpailusääntöjen rikkomisen pelkän samansuuntaisen käyttäytymisen toteamisen ylittävillä todisteilla, minkä kantaja kiistää. Tämän kysymyksen tutkiminen nimittäin edeltää muuhun kuin yhdenmukaistamiseen perustuvien selitysten paikkansapitävyyden tutkimista, koska jos unionin yleinen tuomioistuin päätyisi siihen, että riidanalaisessa päätöksessä on esitetty tällaisia todisteita, mainitut selitykset eivät kumoaisi kilpailusääntöjen rikkomisen toteamista edes siinä tapauksessa, että ne olisivat uskottavia.

98 Tässä yhteydessä on huomattava, että kantajan selitykset, jotka se on esittänyt vastauskirjelmässään ja jotka koskevat Santiagon ja Sydneyn sopimuksia sekä viittaamista yksinoikeuteen perustuvaan aiempaan järjestelmään, täydentävät argumenttia, johon on vedottu jo kannekirjelmässä ja joka koskee sitä, ettei mallisopimuksella ole todistusvoimaa menettelytapojen yhdenmukaistamisen osoittamisessa kansallisten aluerajoitusten osalta.

99 On lisäksi todettava, että riidanalaisessa päätöksessä ei ole samaa kaksivaiheista rakennetta, jonka komissio on esittänyt unionin yleisessä tuomioistuimessa ja jonka mukaan yhtäältä näyttönä yhdenmukaistetusta menettelytavasta olivat PVC II -tuomiossa tarkoitetulla tavalla asiakirjat ja toisaalta kun kyseiset asiakirjat ja niiden väitetty todistusvoima otetaan huomioon, muut selitykset samansuuntaiselle käyttäytymiselle eivät olleet ratkaisevia mainittua menettelytapaa koskevan näytön kannalta. Kantajalle on siis vasta vastineen jättämisen jälkeen annettu mahdollisuus tunnistaa täsmällisesti ne seikat, joiden perusteella komissio on katsonut, että yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolo on näytetty toteen.

100 Toisin kuin komissio väittää, tästä seuraa, että kantaja voi vastauskirjelmässään esittää selityksiä, jotka koskevat Santiagon ja Sydneyn sopimuksia sekä viittaamista yksinoikeuteen perustuvaan aiempaan järjestelmään.

101 Ensimmäisessä vaiheessa on siis selvitettävä, onko komissio näyttänyt yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaolon toteen muilla todisteilla kuin tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuudella eli todisteilla, jotka voidaan rinnastaa PVC II -tuomioon perustuvassa oikeuskäytännössä, johon komissio vetoaa, tarkoitettuihin ”asiakirjoihin”. Tästä on muistutettava, että määritelläkseen mainitussa asiassa kyseessä olleen yritysten välisen yhteistoimintajärjestelyn alkuperän komissio oli tukeutunut suunnitteluasiakirjojen sanamuotoon, tietoihin, jotka eräs kantaja oli niistä antanut vastauksena sille osoitettuun tietojensaantipyyntöön, ja siihen, että näissä asiakirjoissa kuvaillut suunnitellut menettelytavat ja markkinoilla harjoitetuksi todetut menettelytavat korreloivat läheisesti keskenään (PVC II -tuomio, 582 kohta).

102 Nyt käsiteltävässä asiassa on palautettava mieliin, että mahdolliset todisteet tekijänoikeusjärjestöjen välisestä menettelytapojen yhdenmukaistamisesta ovat edellä 82 kohdassa mainitut seikat eli tekijänoikeusjärjestöjen CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa käymät keskustelut vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyvien mandaattien ulottuvuudesta, Santiagon sopimus, Sydneyn sopimus ja historiallinen yhteys yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä.

103 Tässä yhteydessä on huomattava, että erityisesti kansallisia aluerajoituksia koskevien asiakirjatodisteiden puuttuminen on sitäkin huomionarvoisempaa, koska komissio myöntää, että tietyt tekijänoikeusjärjestöt halusivat luopua kansallisista aluerajoituksista. Kyseisillä tekijänoikeusjärjestöillä olisi siis ollut intressi tehdä yhteistyötä komission kanssa ja toimittaa sille asiakirjatodisteita menettelytapojen yhdenmukaistamisesta. Kun nimittäin otetaan huomioon se, että komissio oli väitetiedoksiannossa ilmoittanut aikeestaan määrätä sakkoa kaikille väitetiedoksiannon adressaateille, asianomaiset tekijänoikeusjärjestöt olisivat voineet tehdä yhteistyötä komission kanssa pienentääkseen riskiä siitä, että niille määrätään sakko, tai ainakin rajoittaakseen sakon määrää. Kyseiset tekijänoikeusjärjestöt olisivat lisäksi voineet esittää komissiolle seikkoja, joiden perusteella olisi voitu todeta, että muut tekijänoikeusjärjestöt painostivat niitä velvoittaakseen ne pitämään yhteisesti päätetyt kansalliset aluerajoitukset voimassa, mitä ne eivät ole tehneet.

104 Näin ollen on tutkittava niiden todisteiden todistusvoima, joihin komissio on vedonnut.

a) Niiden todisteiden todistusvoima, jotka komissio on esittänyt näyttääkseen toteen yhdenmukaistetun menettelytavan käyttämättä perusteena tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuutta

Tekijänoikeusjärjestöjen CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa käymät keskustelut vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyvien mandaattien ulottuvuudesta

105 Keskusteluista, joita tekijänoikeusjärjestöt ovat käyneet CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa (edellä 83 kohdan ensimmäinen luetelmakohta), on muistutettava, että komissio on itse korostanut, ettei riidanalaisessa päätöksessä kielletty tekijänoikeusjärjestöjen välisen vastavuoroisen edustamisen järjestelmää eikä kaikkia niiden toisillensa antamien mandaattien aluerajoitusten muotoja

(riidanalaisen päätöksen 95 ja 259 perustelukappale). Komissio ei myöskään moiti tekijänoikeusjärjestöjä siitä, että ne ovat tehneet tiettyä yhteistyötä CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa. Se, mitä komissio kritisoi, on kaikkien tekijänoikeusjärjestöjen omaksuma koordinoitu lähestymistapa aluerajoituksiin.

106 Näin ollen pelkästään se, että tekijänoikeusjärjestöt ovat tavanneet toisiaan CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa ja että on olemassa niiden välisen yhteistyön muotoja, ei sellaisenaan ole merkki kielletystä menettelytapojen yhdenmukaistamisesta. Nimittäin silloin, kun asiayhteys, jossa kilpailuoikeuden rikkomisesta epäiltyjen yritysten väliset kokoukset on pidetty, osoittaa, että kyseiset kokoukset olivat välttämättömiä sellaisten kysymysten käsittelemiseksi yhdessä, jotka eivät liittyneet kilpailuoikeuden rikkomiseen, komissio ei voi olettaa, että kyseisten kokousten tarkoituksena oli yhdenmukaistaa kilpailunvastaiset menettelytavat (ks. vastaavasti em. yhdistetyt asiat Dresdner Bank ym. v. komissio, tuomion 105 ja 145 kohta). Tässä yhteydessä on huomattava, että komissio ei ole esittänyt mitään näyttöä siitä, että CISACin järjestämät kokoukset, joihin kantaja osallistui, koskivat kansallisiin aluerajoituksiin liittyvää kilpailunrajoitusta.

107 Lopuksi erityisesti mallisopimusta koskevista keskusteluista on todettava, ettei siinä nimenomaisesti määrätä kansallisista aluerajoituksista vaan siinä vain kehotetaan tekijänoikeusjärjestöjä määrittelemään niiden mandaattien alueellinen ulottuvuus, joita ne myöntävät toisilleen vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa.

Santiagon sopimus

108 Santiagon sopimuksesta (edellä 83 kohdan toinen luetelmakohta) on muistutettava, että siinä määrättiin tekijänoikeuksien käytöstä internetin välityksellä, että kukin sen sopimuspuolena oleva tekijänoikeusjärjestö saattoi myöntää kaikki alueet kattavia lisenssejä kaikkiin teosvalikoimiin (ensimmäinen osa) mutta vain käyttäjille, joilla oli taloudellinen kotipaikka siinä ETA-maassa, johon lisenssin myöntävä tekijänoikeusjärjestö oli sijoittautunut (toinen osa). Sen järjestelmän mukaisesti, josta säädetään 6.2.1962 annetussa neuvoston asetuksessa N:o 17 ([EY 81] ja [EY 82] ensimmäinen täytäntöönpanoasetus; EYVL 1962, 13, s. 204), tietyt tekijänoikeusjärjestöt antoivat kyseisen sopimuksen tiedoksi komissiolle saadakseen EY 81 artiklan 3 kohtaan perustuvan poikkeuksen. Komissio riitautti lausekkeen, joka esti kutakin tekijänoikeusjärjestöä myöntämästä lisenssejä käyttäjille, jotka olivat sijoittautuneet eri maahan kuin kyseinen järjestö, ja lähetti Santiago-väitetiedoksiannon. Näin ollen mikään tekijänoikeusjärjestö ei uusinut Santiagon sopimusta sen voimassaolon päättymispäivän, joksi oli alusta alkaen sovittu vuoden 2004 viimeinen päivä, jälkeen. Mainitun sopimuksen voimassaolon päätyttyä vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin, jotka olivat pysyneet voimassa muun kuin internetin välityksellä tapahtuvan käytön osalta myös mainitun sopimuksen kattaman ajanjakson ajan, sisältyneet kansalliset aluerajoitukset tulivat siis uudestaan sovellettaviksi kaikkien tekijänoikeusjärjestöjen välillä myös internetin välityksellä tapahtuvan tekijänoikeuksien käytön osalta, koska vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin Santiagon sopimuksen johdosta lisätyn internetkäyttöä koskevan poikkeuslausekkeen voimassaolo päättyi.

109 Komission väitettä, jonka mukaan tämä kaikkien tekijänoikeusjärjestöjen palaaminen kansallisiin aluerajoituksiin on todiste menettelytapojen yhdenmukaistamisesta, ei voida hyväksyä. Koska siitä, että tekijänoikeusjärjestöt olisivat toimineet yhdessä tässä tarkoituksessa, ei ole todisteita, palaaminen kansallisiin aluerajoituksiin ei osoita kansallisia aluerajoituksia koskevaa yhdenmukaistamista, vaan sitä voidaan pitää vain automaattisena seurauksena siitä, että Santiagon sopimusta, joka oli menettänyt merkityksensä, koska komissio ei ollut hyväksynyt sen toista osaa, ei uusittu. Se, että tekijänoikeusjärjestöt palasivat aiemmin vallinneeseen tilanteeseen, ei sellaisenaan osoita, että ne toimivat yhdessä tässä tarkoituksessa.

110 On todettava, että palaaminen aiemmin vallinneeseen tilanteeseen voi selittyä jo yksistään sillä, että tekijänoikeusjärjestöt eivät voineet keskeyttää kaikenlaista keskinäistä yhteistoimintaansa uusia teknologioita koskevien tekijänoikeuksien käyttötapojen osalta odottaessaan sitä, että kahdenvälisesti tai jopa monenvälisesti mutta kilpailuoikeutta noudattaen löydettäisiin erilaisia ratkaisuja kuin Santiagon sopimukseen sisältynyt ratkaisu.

111 On myös huomattava, että komissio ei ole riidanalaisessa päätöksessä väittänyt, että sen 3 artiklassa tarkoitettu kilpailusääntöjen rikkominen olisi alkanut Santiagon sopimuksen voimassaolon päättymisen jälkeen, vaan täsmentämättä rikkomisen alkamisajankohtaa komissio vaikuttaa katsovan, että se edelsi mainittua sopimusta.

112 Tältä osin Santiagon sopimus on joko tehty sen hetken jälkeen, jota riidanalaisessa päätöksessä ei ole täsmennetty ja jolloin kansallisiin aluerajoituksiin liittyvän kilpailusääntöjen rikkomisen on katsottu alkaneen, mikä estää sen käyttämisen todisteena alkuperäisestä menettelytapojen yhdenmukaistamisesta, johon nähden se on pikemminkin keskeytys, tai kyseinen sopimus on tehty ennen kansallisiin aluerajoituksiin liittyvää kilpailusääntöjen rikkomista, mutta siinä tapauksessa se ei voi olla todisteena mainitusta kilpailusääntöjen rikkomisesta, koska se ei koske samaa kilpailunrajoitusta. Santiagon sopimukseen sisältyvä kotipaikkalauseke johti nimittäin erilaiseen tilanteeseen kuin kansalliset aluerajoitukset. Ensimmäisessä tapauksessa tekijänoikeusjärjestö saattoi myöntää montaa teosvalikoimaa koskevia lisenssejä, joissa ei ollut aluerajoitusta, mutta vain käyttäjille, jotka olivat sijoittautuneet samalle alueelle kuin se itse, kun taas toisessa tapauksessa kyseinen tekijänoikeusjärjestö saattoi myöntää lisenssejä keille hyvänsä käyttäjille, kunhan kyseisten tekijänoikeuksien käyttö tapahtuu samalla alueella, jonne se itse on sijoittautunut.

113 Edellä esitetystä ilmenee, ettei Santiagon sopimuksen olemassaolo eivätkä olosuhteet, joissa se on päättynyt, voi olla todisteita kansallisia aluerajoituksia koskevasta menettelytapojen yhdenmukaistamisesta.

Sydneyn sopimus

114 Sydneyn sopimuksella (edellä 83 kohdan kolmas luetelmakohta) tekijänoikeusjärjestöt ovat lisänneet vuonna 1987 mallisopimukseen määräyksen, jonka mukaan siihen maahan sijoittautunut tekijänoikeusjärjestö, josta ohjelmasignaalit nousevat kohti satelliittia, on toimivaltainen myöntämään montaa teosvalikoimaa koskevia lisenssejä koko satelliitin vaikutusalueelle kuultuaan tarvittaessa muita tekijänoikeusjärjestöjä, joita asia koskee, tai saatuaan niiden suostumuksen.

115 Tästä on ensinnäkin todettava, että riidanalaisessa päätöksessä komissio on maininnut Sydneyn sopimuksen tarkoituksenaan osoittaa, ettei se ollut asianmukainen vastaus sen esittämiin väitteisiin, jotka koskivat kansallisiin aluerajoituksiin liittyvää yhdenmukaistettua menettelytapaa (riidanalaisen päätöksen 165 perustelukappale ja 7.6.1.2 kohdan b alakohta). Riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappaleessa, joka koskee erityisesti yhdenmukaistettua menettelytapaa tukevia seikkoja, komissio ei ole nimenomaisesti maininnut kyseistä sopimusta. Komissio on sen jälkeen huomauttanut, että koska direktiivin 93/83 1 artiklan 2 kohdan a alakohdan soveltamisesta seuraa, että musiikkiteoksen välittämisen satelliitin välityksellä katsotaan tapahtuvan vain maassa, jossa ensimmäinen signaali saatetaan satelliittiin johtavaan ja Maata kohti palaavaan katkeamattomaan välitysketjuun, kyseisten teosten käyttäjät tarvitsevat toimiakseen koko satelliitin vaikutusalueella vain yhden kyseistä maata koskevan lisenssin. Näin ollen komission itsensäkin mukaan Sydneyn sopimus on vanhentunut satelliittikäyttöä koskevien monta aluetta kattavien lisenssien osalta (riidanalaisen päätöksen 162, 163 ja 165 perustelukappale). Komissio on lopuksi ilmoittanut, ettei Sydneyn sopimusta arvioitu riidanalaisessa päätöksessä ja että se varasi itselleen oikeuden tutkia sitä kilpailusääntöjen asiayhteydessä (riidanalaisen päätöksen alaviite 131).

116 Yhtäältä on huomattava, että koska Sydneyn sopimuksessa sallittiin saman satelliitin koko vaikutusaluetta koskevien monta teosvalikoimaa kattavien lisenssien myöntäminen, mainitulla sopimuksella ei ollut kansallisiin aluerajoituksiin verrattavia vaikutuksia, sillä näistä nimenomaan seuraa, että kukin tekijänoikeusjärjestö voi myöntää monta teosvalikoimaa kattavia lisenssejä vain yhden alueen osalta.

117 Toisaalta se, että Sydneyn sopimus on tullut merkityksettömäksi direktiivin 93/83 täytäntöönpanon määräajan päättymisestä lukien eli 1.1.1995 lukien (ks. kyseisen direktiivin 14 artiklan 1 kohdan ensimmäinen alakohta), merkitsee, että siihen mahdollisesti sisältyvää kilpailusääntöjen rikkomista ei sovellettu enää riidanalaisen päätöksen tekemiseen johtaneen hallinnollisen menettelyn alussa. Näin ollen jo pelkästään kronologisista syistä yhteys mainitun päätöksen 3 artiklassa tarkoitetun kilpailusääntöjen rikkomisen ja mahdollisesti Sydneyn sopimuksesta johtuvan kilpailusääntöjen rikkomisen välillä ei ole ilmeinen.

118 Edellä esitetystä seuraa, että vaikka Sydneyn sopimus olisi seuraus kielletystä yhdenmukaistamisesta, se ei olisi PVC II -tuomiossa tarkoitettu asiakirja, joka voi todistaa kansallisia aluerajoituksia koskevan menettelytapojen yhdenmukaistamisen.

Historiallinen yhteys yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä

119 Väitetystä historiallisesta yhteydestä yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä (edellä 83 kohdan neljäs luetelmakohta) komissio korostaa unionin yleisen tuomioistuimen prosessinjohtotoimina esittämiin kysymyksiin antamassaan kirjallisessa vastauksessa, että koska mandaatin ulottuvuudella oli ratkaiseva vaikutus siihen, annettiinko alue yhdelle ainoalle tekijänoikeusjärjestölle mandaatinsaajana, yksinoikeusehto ja kansalliset aluerajoitukset olivat kiinteästi sidoksissa toisiinsa. Koska mallisopimuksessa suositeltiin yksinoikeuden takaavia mandaatteja, komission mukaan yhdelle tekijänoikeusjärjestölle annettu alue ei voinut kattaa aluetta, jonka osalta mandaatti oli jollakin toisella tekijänoikeusjärjestöllä. Näin ollen kansallisten aluerajoitusten systemaattinen sisällyttäminen kaikkiin vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin oli välttämätön vastine mallisopimuksessa suositellun yksinoikeuden toteuttamiselle. Tästä seuraa komission mukaan, että kansallisten aluerajoitusten alkuperä ja lähtökohta oli CISACin piirissä käydyissä keskusteluissa.

120 Tästä on todettava, että komissio ei ole todennut riidanalaisessa päätöksessä, että kansalliset aluerajoitukset olivat osa samaa kilpailusääntöjen rikkomista kuin yksinoikeusehdon sisällyttäminen vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin. Komission mielestä yksinoikeus johtuu siitä, että vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa annetaan yksinoikeuksia, kuten mallisopimuksen 1 artiklan I ja II kohdassa on määrätty, kun taas kansallisia aluerajoituksia koordinoitiin yhdenmukaistetulla menettelytavalla. Tämän vuoksi komissio huomauttaa riidanalaisen päätöksen 158 perustelukappaleessa, että nimenomaisen yksinoikeuden poistaminen ei ole johtanut merkittävään muutokseen tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisessä. Kuten komissio on itsekin ilmoittanut mainitussa perustelukappaleessa, esiin nouseva kysymys on, voitiinko kansalliset aluerajoitukset selittää yksinoikeusehdon poistamisen jälkeen muilla syillä kuin menettelytapojen yhdenmukaistamisella.

121 Vaikka siis yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä on yhteys, nyt käsiteltävässä asiassa on tutkittava tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymistä yksinoikeusehdon poistamisen jälkeen, mikä johtaa siihen, että on siirryttävä arvioimaan muita uskottavia selityksiä kansallisten aluerajoitusten pitämiselle voimassa kuin yhdenmukaistaminen (ks. jäljempänä 133–180 kohta).

122 Lopuksi on todettava, että koska komissio on vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa siihen, että kansalliset aluerajoitukset ovat vain yksinoikeusehdon jatkamista sen jälkeen, kun kyseinen ehto on poistettu vastavuoroista edustusta koskevista sopimuksista, on todettava, että oikeuskäytännön mukaan EY 81 artiklaa voidaan todellakin soveltaa, jos samansuuntainen menettely jatkuu vanhan sopimuksen päätyttyä ilman, että uutta sopimusta on tehty, koska kun on kyse kartellista, jota ei enää ole olemassa,

EY 81 artiklaa voidaan soveltaa jo sen perusteella, että kartellin vaikutukset jatkuvat sen jälkeenkin, kun se on muodollisesti lopetettu (asia 243/83, Binon, tuomio 3.7.1985, Kok., s. 2015, 17 kohta; ks. myös vastaavasti asia T-59/99, Ventouris v. komissio, tuomio 11.12.2003, Kok., s. II-5257, 182 kohta).

123 Nyt käsiteltävässä asiassa on kuitenkin muistutettava siitä, että riidanalaisen päätöksen 2 artiklassa todetaan kilpailusääntöjen vastaiseksi jo pelkästään se, että vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyy yksinoikeusehto, eikä sitä, että useat tekijänoikeusjärjestöt ovat koordinoineet toimintaansa, jotta kyseinen ehto sisältyisi kaikkiin niiden vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin. Sitä vastoin kansallisten aluerajoitusten osalta komissio myöntää riidanalaisessa päätöksessä, etteivät ne sellaisinaan rajoita kilpailua, mutta katsoo, että kyseessä on kuitenkin kilpailusääntöjen rikkominen sillä perusteella, että tekijänoikeusjärjestöt ovat yhdenmukaistaneet menettelytapojaan, jotta samat rajoitukset sisältyisivät kaikkiin niiden vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin. Näiden kahden kilpailusääntöjen rikkomisen luonne, sellaisena kuin ne on kuvattu riidanalaisessa päätöksessä, on siis erilainen.

124 Yksinoikeusehdosta luopuminen on sitä paitsi mahdollistanut markkinoilla tietyn kehityksen eli ensimmäisten sellaisten suorien lisenssien myöntämisen, jotka ovat tarpeen, jotta voidaan suunnitella kansallisten aluerajoitusten ylittämistä.

125 Tekijänoikeusjärjestö, joka on kiinnostunut mahdollisuudesta siihen, että muulla alueella kuin sen sijaintialueella muut tekijänoikeusjärjestöt kuin paikallinen tekijänoikeusjärjestö myöntävät lisenssejä sen teosvalikoimaan, pohtii ensin, pystyykö se itse myöntämään suoria lisenssejä kyseisellä alueella. Samoin tekijänoikeusjärjestöllä, joka haluaisi saada muilta tekijänoikeusjärjestöiltä mandaatteja laajemmalle alueelle kuin omalle sijaintialueelleen, on oltava sellainen rakenne, joka mahdollistaa sen, että se voi myöntää suoria lisenssejä muissa maissa. Yksinoikeusehdon voimassa ollessa mainitunlaiset lisenssit olisivat loukanneet paikalliselle tekijänoikeusjärjestölle yksinoikeudella annettua mandaattia. Näin ei enää ole sen jälkeen, kun yksinoikeusehto poistuu, vaikka kansalliset aluerajoitukset jäisivätkin edelleen voimaan. Näin ollen ei voida katsoa, että kyse on saman rajoituksen jatkamisesta eri keinoin.

126 Kuten komissio on myöntänyt unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamassaan kirjallisessa vastauksessa, suorien lisenssien markkinat olivat tosin riidanalaista päätöstä tehtäessä vielä hyvin varhaisessa kehitysvaiheessa. Suorien lisenssien leviäminen edellytti muun muassa sitä, että niitä koskeva kysyntä kehittyy suurten käyttäjien keskuudessa ja että ne hankkivat mieluummin koko maailmassa voimassa olevia suoria lisenssejä niitä kiinnostaviin teosvalikoimiin kuin kääntyvät tekijänoikeusjärjestöjen puoleen kaikissa niissä maissa, joissa ne toimivat.

127 Näin ollen siitä, ettei tämä kehitys ole tapahtunut heti ja ettei se ole välittömästi vaikuttanut kansallisiin aluerajoituksiin, ei voi päätellä, että aluerajoitukset merkitsisivät yksinoikeusehtoon liittyvän yhteistoimintajärjestelyn pitämistä voimassa yhdenmukaistetun menettelytavan avulla.

128 On lisäksi otettava huomioon se, että tekijänoikeuksien kollektiivisen hallinnoinnin rakenteet riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen käyttötapojen osalta ovat saaneet alkunsa rakenteista, joita on käytetty sellaisten perinteisten käyttötapojen osalta, joihin liittyviä kansallisia aluerajoituksia komissio ei ole pitänyt kilpailusääntöjen rikkomisena.

129 Teosten onlinekäytön mahdollistavien uusien tietoteknologioiden käyttöönotto ei merkitse, että kyseiset rakenteet olisivat yhtäkkiä vanhentuneet tai että kyseisten talouden toimijoiden pitäisi välittömästi osoittaa kilpailunhalua. Näin ollen jo se seikka, että yksinoikeusehdon poistamisen jälkeen tekijänoikeusjärjestöt eivät ole nopeasti muuttaneet kansallisia aluerajoituksia, saattaisi osoittaa, että kyseiset rajoitukset selittyvät muilla syillä kuin yksinoikeuden jatkumisella toisessa muodossa.

130 Tästä seuraa, ettei siitä, että komissio on todistanut yhteistoimintajärjestelyn olemassaolon yksinoikeusehdon osalta, seuraa, että se olisi näytetty toteen myös kansallisten aluerajoitusten osalta.

Päätelmät todisteista, joihin komissio on vedonnut

131 Edellä esitetystä analyysistä ilmenee, että todisteet, joihin komissio on vedonnut, eivät osoita oikeudellisesti riittävällä tavalla tekijänoikeusjärjestöjen välisen yhdenmukaistetun menettelytavan olemassaoloa kansallisten aluerajoitusten vahvistamiseksi.

132 Näin ollen seuraavaksi on tutkittava, onko komissio hankkinut riittävästi todisteita viedäkseen kantajan esittämien, tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuutta koskevien muuhun kuin menettelytapojen yhdenmukaistamiseen perustuvien selitysten uskottavuuden.

b) Tekijänoikeusjärjestöjen toiminnan samansuuntaisuutta koskevien muuhun kuin menettelytapojen yhdenmukaistamiseen perustuvien selitysten uskottavuus

Alustavat huomautukset

133 Kantaja huomauttaa, ettei pelkkä käyttäytymisen samansuuntaisuus voi olla indisio yhdenmukaistetusta menettelytavasta, jos se voidaan selittää muilla syillä kuin yhdenmukaistamisella, ja näin on nyt käsiteltävässä asiassa, koska kantajan mukaan aluerajoitukset ovat markkinalogiikan mukaisia ja ne ovat ainoa rationaalinen vaihtoehto sen tehdessä vastavuoroista edustusta koskevia sopimuksia.

134 Kantajan mukaan kansalliset aluerajoitukset selittyvät ensinnäkin tarpeella varmistaa läheisyys käyttäjiin nähden ja tehokas kyseisen käytön seuranta, kun otetaan huomioon erityisesti vaikeudet, joita tällaisen käytön etävalvonnassa on. Toiseksi nykyinen järjestelmä, joka perustuu kansallisiin aluerajoituksiin, on käyttäjille edullinen, koska se mahdollistaa niille sen, että ne voivat saada kattavan lisenssin vain yhdeltä tekijänoikeusjärjestöltä. Kolmanneksi kantajan mukaan komission riidanalaisessa päätöksessä tarkoittamien käyttötapojen osalta on rationaalista käyttää järjestelmää, joka on luotu offline-käyttöä varten ja joka on jo osoittanut tehokkuutensa.

135 Aivan ensiksi on palautettava mieliin, että edellä mainitussa asiassa Tournier ja edellä mainituissa yhdistetyissä asioissa Lucazeau ym. yhteisöjen tuomioistuin otti kantaa eräiden Ranskan tuomioistuinten esittämiin ennakkoratkaisukysymyksiin, jotka koskivat sellaisen tilanteen yhteensopivuutta kilpailusääntöjen kanssa, jossa oli kyse tekijänoikeuksien perinteisistä (offline) käyttötavoista ja jossa tekijänoikeusjärjestö B kieltäytyi antamasta lisenssiä teosvalikoimaan B alueella A ja velvoitti näin ollen maahan A sijoittautuneet käyttäjät kääntymään tekijänoikeusjärjestö A:n puoleen, jonka hinnat olivat korkeammat.

136 Yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että vastavuoroista edustusta koskevia sopimuksia voitiin pitää kilpailua rajoittavana yhteistoimintajärjestelynä, jos niissä määrättiin yksinoikeudesta niin, että tekijänoikeusjärjestöt velvoitettiin olemaan myöntämättä suoria lisenssejä ulkomaille sijoittautuneille käyttäjille. Se huomautti kuitenkin, että vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin aikaisemmin sisältyneet ehdot, joilla oli tällainen tarkoitus, oli poistettu komission vaatimuksesta. Tämän jälkeen yhteisöjen tuomioistuin tutki, oliko niin, ettei kyseisten ehtojen poistaminen ollut vaikuttanut tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymiseen, millä perusteella voitaisiin katsoa, että ne olivat säilyttäneet yksinoikeuden yhdenmukaistetun menettelytavan avulla. Tästä yhteisöjen tuomioistuin totesi, että pelkkä samansuuntainen käyttäytyminen saattoi tietyissä olosuhteissa olla vahva indisio yhdenmukaistetusta menettelytavasta johtaessaan tavanomaisista poikkeaviin kilpailuolosuhteisiin. Se korosti kuitenkin, ettei tällaisen käyttäytymisen voitu olettaa johtuvan yhdenmukaistamisesta, jos se voidaan selittää muilla syillä kuin yhdenmukaistamisella, ja että tilanne voi olla tällainen, jos tekijänoikeusjärjestöjen on suoria lisenssejä myöntääkseen perustettava oma hallinnointi- ja valvontajärjestelmänsä toiselle alueelle. Kysymys siitä, oliko menettelytapoja yhdenmukaistettu kilpailusääntöjen vastaisesti, jätettiin ennakkoratkaisua pyytäneiden kansallisten tuomioistuinten harkintaan (em. asia Tournier, tuomion 20–25 kohta ja em. yhdistetyt asiat Lucazeau, tuomion 14–19 kohta).

137 Nyt käsiteltävässä asiassa on tutkittava, oliko komissiolla oikeus katsoa, että se, että kaikissa vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa oli kansallisia aluerajoituksia, ei vastannut tavanomaisia markkinaolosuhteita. Tästä on muistutettava, että oikeuskäytännön mukaan asianosaisen tai viranomaisen, joka väittää kilpailusääntöjä rikotun, tehtävänä on todistaa rikkominen tapahtuneeksi, ja yrityksen tai yritysten yhteenliittymän, joka vetoaa puolustautumisperusteeseen rikkomisväitettä vastaan, tehtävänä on osoittaa, että edellytykset tällaisen puolustautumisperusteen soveltamiselle täyttyvät, minkä seurauksena kyseisen viranomaisen on turvauduttava muihin todisteisiin. Vaikka lakiin perustuva todistustaakka kuuluu näiden periaatteiden mukaan joko yhtäältä komissiolle tai toisaalta asianomaiselle yritykselle tai yhteenliittymälle, tosiseikat, joihin asianosainen vetoaa, voivat siten olla sellaisia, että ne velvoittavat toisen asianosaisen esittämään selityksen tai perustelun, jonka puuttuessa voidaan päätellä, että todistustaakka on täytetty (ks. em. asia Knauf Gips v. komissio, tuomion 80 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen).

138 Seuraavaksi on muistutettava siitä, ettei komissio väitä, että se seikka, että vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa on rajoitettu vastavuoroisten mandaattien maantieteellinen ulottuvuus kansallisiin alueisiin, ei voisi kuulua tavanomaisiin markkinaolosuhteisiin. Komission mukaan ainoastaan sen, että mainitunlaisen rajoituksen on todettu sisältyvän kaikkiin vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin, voi selittää vain yhdenmukaistettu menettelytapa. Tästä on lisäksi huomattava, että riidanalaiseen päätökseen ei sisälly taloudellisia tietoja eikä analyysejä niistä taloudellisista kannustimista, jotka olisivat voineet saada tekijänoikeusjärjestöt luopumaan kansallisista aluerajoituksista niiden tekijänoikeuksien käyttötapojen osalta, joita kyseinen päätös koskee, kun taas sitä, että mainitut rajoitukset olivat rationaalisia perinteisten käyttötapojen osalta, ei ole kiistetty.

Paikallisen läsnäolon tarve tehokkuuden takaamiseksi taistelussa musiikkiteosten luvatonta käyttöä vastaan

139 Kantajan esittämien muuhun kuin yhdenmukaistamiseen perustuvien tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntaisen käyttäytymisen eri selitysten joukosta on ensin tutkittava selitys, jonka mukaan kansalliset aluerajoitukset mahdollistavat sen, että luvatonta käyttöä vastaan taistellaan tehokkaasti.

140 Kantaja tuo esiin, että paikallisella tekijänoikeusjärjestöllä on parhaat valmiudet oikeudenhaltijoidensa oikeuksien hallinnointiin kotivaltionsa alueella sen vuoksi, että se on lähellä käyttäjiä, mikä mahdollistaa teosten käytön tehokkaan seuraamisen. Kantaja painottaa tässä yhteydessä käytön etävalvontaan liittyviä vaikeuksia ja kiistää komission riidanalaisessa päätöksessä esittämän näkemyksen etähallinnosta ja -valvonnasta mielestään epärealistisena.

141 On tarkastettava, voidaanko niiden seikkojen perusteella, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä tukeutunut, katsoa, ettei tämä selitys ole uskottava.

142 Tältä osin on todettava, että riidanalaisen päätöksen 11 perustelukappaleessa komissio on korostanut, että sen tutkinta koski vain tekijänoikeudella suojattujen teosten laillista käyttöä. Samoin riidanalaisen päätöksen 47 perustelukappaleessa komissio on todennut, että kyseinen päätös koski vain teosten luvallista käyttöä ja etteivät piratismi tai käyttö ilman käyttölupaa siis kuuluneet sen soveltamisalaan. Viimeksi mainitun perustelukappaleen mukaan riidanalaisessa päätöksessä esitetyt näkemykset ja arvioinnit pätevät vain tekijänoikeusjärjestöjen ja käyttäjien välisten tavanomaisten ja normaalien suhteiden rajoissa.

143 Riidanalaisen päätöksen 46 perustelukappaleessa komissio on kuitenkin myöntänyt, että tekijänoikeusjärjestöt valvovat tekijänoikeuksien käyttöä, tarkastavat käyttäjien kirjanpitoa ja huolehtivat siitä, että tekijänoikeuksien loukkaustapauksissa tekijänoikeuksia aletaan kunnioittaa. Mainitun päätöksen 11 perustelukappaleessa komissio on lisäksi väittänyt, kuten kyseisen päätöksen 7.6.1.4 kohdassa on selitetty, ettei mainittu päätös estä tekijänoikeusjärjestöjä valvomasta markkinoita havaitakseen kaiken suojattujen teosten luvattoman käytön markkinoilla tai ryhtyäkseen vastatoimiin mainitunlaista menettelyä vastaan.

144 Kun otetaan huomioon nämä komission moniselitteiset toteamukset, on todettava, että jos mainittu toimielin on niillä rajoittunut ottamaan huomioon vain luvallisen käytön, päätös olisi siitä syystä kumottava, koska siinä ei selitetä syitä, joiden vuoksi on mahdollista erottaa toisistaan luvallisen käytön valvontatoiminta ja toiminta, jolla luvaton käyttö havaitaan ja siihen puututaan. Unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyn menettelyn kuluessa komissio on toki tuonut esiin, että piratismin vastainen taistelu on tehtävä, joka kuuluu pääasiallisesti International Federation of the Phonographic Industrylle (IFPI), joka on levy-yhtiöitä edustava kansainvälinen järjestö, joka toimii Lontoon (Yhdistynyt kuningaskunta) toimistoltaan käsin. Jos komissio kuitenkin tällä väitteellään, jota ei sitä paitsi ole tuettu todisteilla, haluaa väittää, että tekijänoikeusjärjestöt eivät ole millään tavalla mukana valvonnassa, joka mahdollistaa luvattoman käytön havaitsemisen, on todettava, ettei mainittu väite ilmene riidanalaisesta päätöksestä. Unionin yleinen tuomioistuin ei kuitenkaan voi ottaa huomioon seikkaa, johon komissio on vedonnut ensimmäisen kerran vasta oikeudenkäynnin kuluessa, koska perustelujen puuttumista riidanalaisesta päätöksestä ei tällaisen kysymyksen osalta voida korjata unionin tuomioistuimissa käytävän menettelyn aikana (ks. vastaavasti ja analogisesti asia C-521/09 P, Elf Aquitaine v. komissio, tuomio 29.9.2011, 149 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen, Kok., s. I-8947).

145 Komission edellä esitetyistä väitteistä huolimatta riidanalaisesta päätöksestä ilmenee, että siinä on joka tapauksessa käsitelty kysymystä siitä, johtuiko tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntainen käyttäytyminen kansallisten aluerajoitusten osalta niiden halusta taistella tehokkaasti luvatonta käyttöä vastaan. Komissio vaikuttaa siis itsekin myöntävän, ettei mainittua selitystä voida sivuuttaa vain toteamalla, että riidanalainen päätös koskee vain tekijänoikeuksien lainmukaista käyttöä. Näin ollen on tutkittava, riittävätkö riidanalaisen päätöksen tätä koskevat kohdat viemään edellä 140 kohdassa tiivistetyn kantajan väitteen uskottavuuden.

146 Ensinnäkin komissio korostaa, että järjestelmä, jonka se on todennut kilpailusääntöjen vastaiseksi riidanalaisessa päätöksessä, ei perustu lisenssin myöntäneen tekijänoikeusjärjestön ja lisenssinsaajakäyttäjän välisen läheisyyden periaatteeseen vaan periaatteeseen, jonka mukaan lisenssin myöntää tekijänoikeusjärjestö, joka on sijoittautunut siihen maahan, jossa käyttö tapahtuu, riippumatta maasta, jossa lisenssinsaajan kotipaikka on (riidanalaisen päätöksen 171–173 perustelukappale).

147 Tässä yhteydessä pitää paikkansa, että komission kilpailusääntöjen vastaiseksi katsomassa järjestelmässä tekijänoikeusjärjestö B, joka on myöntänyt lisenssin maahan A sijoittautuneelle käyttäjälle maassa B tapahtuvaa käyttöä varten, joutuu ryhtymään hallinnollisiin toimiin tai oikeustoimiin kyseistä käyttäjää vastaan maassa A eli etäältä.

148 On kuitenkin niin, että kyseisessä järjestelmässä silloin, kun tekijänoikeusjärjestö B myöntää lisenssin maahan A sijoittautuneelle käyttäjälle, joka toimii maassa B, ja havaitaan, että myönnettyä lisenssiä on rikottu, se voi tarvittaessa tukeutua tekijänoikeusjärjestö A:han. Viimeksi mainittu ei nimittäin pitäisi tekijänoikeusjärjestö B:tä kilpailijana, koska tekijänoikeusjärjestö A ei voisi itse myöntää lisenssejä maassa B tapahtuvaa käyttöä varten. Koska tekijänoikeusjärjestö A on lisäksi antanut teosvalikoimansa tekijänoikeusjärjestö B:n hoidettavaksi maassa B tapahtuvan käytön osalta, sillä on intressi siihen, että tekijänoikeusjärjestö B:n myöntämien lisenssien rikkomisiin puututaan tehokkaasti.

149 Riidanalaisessa päätöksessä komissio on väittänyt, että valvontatoiminnassa ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisessa, joissa paikallinen läsnäolo on tarpeen, johonkin toiseen maahan sijoittautuneelle käyttäjälle lisenssin myöntänyt tekijänoikeusjärjestö voi kääntyä paikallisten palveluntarjoajien eli erityisesti paikallisen tekijänoikeusjärjestön puoleen. Komissio ei ole kuitenkaan selittänyt, miten tällainen yhteistyö voisi toimia, jos tekijänoikeusjärjestöt kilpailisivat keskenään. Se ei erityisesti ole analysoinut riidanalaisessa päätöksessä, millaiset taloudelliset ja kaupalliset intressit kannustaisivat paikallista tekijänoikeusjärjestöä tekemään yhteistyötä sellaisen toisen tekijänoikeusjärjestön kanssa, joka kilpailisi sen kanssa sen alueella.

150 On lisäksi yhtäältä todettava, ettei komissio ole selittänyt sitä, kuka huolehtisi markkinoiden yleisestä valvonnasta pakottaakseen käyttäjät pyytämään lisenssejä eikä vain jo myönnettyjen lisenssien valvonnasta, jos tekijänoikeusjärjestöt eivät olisi mukana tämän tehtävän hoitamisessa. Jos tekijänoikeusjärjestö, joka suorittaa tarkastuksia tietyllä alueella, ei enää varmasti pystyisi perimään suorittamastaan valvonnasta aiheutuvia kuluja lisenssin myöntämistä vastaavan maksun muodossa, kyseinen toiminta ei yksinkertaisesti olisi enää elinkelpoista. Tämä varmuus vaarantuisi, jos useat tekijänoikeusjärjestöt voisivat myöntää samalla alueella samaa teosvalikoimaa koskevia lisenssejä.

151 Toisaalta komissio ei ole pystynyt selittämään, miten tekijänoikeusjärjestöt, jotka kilpailisivat keskenään yhtenäisen teosvalikoiman ja samat alueet kattavien lisenssien myöntämisessä, voisivat tehdä yhteistyötä. Vaikka onkin totta, että perustamissopimuksen kilpailumääräysten sisäinen logiikka on se, että jokaisen talouden toimijan on itsenäisesti päätettävä strategia, jota se aikoo noudattaa sisämarkkinoilla, on myös totta, että komissio on riidanalaisessa päätöksessä myöntänyt, että tekijänoikeusjärjestöjen välinen yhteistyö on tarpeen, jotta jokainen tekijänoikeusjärjestö pystyy tarjoamaan useaa teosvalikoimaa koskevia lisenssejä (ks. esim. riidanalaisen päätöksen 166 perustelukappale). Erityisesti, jotta tekijänoikeusjärjestö voisi myöntää maailmanlaajuista teosvalikoimaa koskevan lisenssin, tekijänoikeusjärjestön olisi tehtävä yhteistyötä kaikkien muiden tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Riidanalaisessa päätöksessä ei kuitenkaan esitetä mitään seikkoja, joiden avulla olisi mahdollista ymmärtää, miten yhteistyö, jota komissio pitää välttämättömänä muun muassa tietyn valvontatoiminnan ja tekijänoikeusloukkauksiin kohdistuvan tuomioistuintoiminnan osalta, voisi toimia sellaisten tekijänoikeusjärjestöjen välillä, joista olisi tullut kilpailijoita, kuten komissio suosittaa (riidanalaisen päätöksen 177 ja 178 perustelukappale).

152 Unionin yleisessä tuomioistuimessa komissio on väittänyt, ettei paikallinen tekijänoikeusjärjestö voisi luopua valvontatehtävästään, koska sillä on taloudellinen velvollisuus oikeudenhaltijoita kohtaan, vaikka se kilpailisikin muiden tekijänoikeusjärjestöjen kanssa. Tästä on todettava, että kyseinen taloudellinen velvollisuus pätee vain tekijänoikeusjärjestön ja siihen liittyneiden oikeudenhaltijoiden välisessä suhteessa. Näin ollen ei ole varmaa, että kyseinen velvollisuus velvoittaa paikallisen tekijänoikeusjärjestön jatkamaan toimintaansa niiden oikeudenhaltijoiden hyväksi, jotka kuuluvat sen sisarjärjestöihin, tilanteessa, jossa se ei ole enää ainoa tekijänoikeusjärjestö, joka voi myöntää lisenssejä alueella, jonne se on sijoittautunut. On myös selvää, ettei tekijänoikeusjärjestö A:lla olisi mitään velvollisuuksia tekijänoikeusjärjestö B:hen nähden, jos tekijänoikeusjärjestö B olisi antanut teosvalikoiman B hoitamisen alueella A tekijänoikeusjärjestö C:lle, joka ei ole sijoittautunut alueelle A.

153 Väite, johon komissio on myös vedonnut unionin yleisessä tuomioistuimessa ja jonka mukaan paikallisella tekijänoikeusjärjestöllä on intressi säilyttää maineensa tarkastusten tehokkuudessa jäsentensä silmissä, jotta he eivät päätä kääntyä muiden tekijänoikeusjärjestöjen puoleen, ei voi menestyä. Jos nimittäin käyttäjät, joiden paikallinen tekijänoikeusjärjestö on havainnut käyttävän musiikkiteoksia luvattomasti, voisivat saada muilta tekijänoikeusjärjestöiltä tarvittavat lisenssit kyseisten teosten lailliseen käyttöön, paikallinen tekijänoikeusjärjestö ei voisi siirtää käyttäjien vastattavaksi markkinoiden valvonnasta aiheutuvia hallintokulujaan perimällä hinnan kyseisistä lisensseistä. Mainittu seikka vaarantaisi kyseisen tekijänoikeusjärjestön maineen sen jäsenten keskuudessa, koska jäsenten palkkiot alenisivat markkinoiden valvontaan liittyvien hallintokulujen vuoksi, joita sama tekijänoikeusjärjestö ei olisi saanut perittyä myöntämällä lisenssejä. Tekijänoikeusjärjestöllä ei ole mitään intressiä harjoittaa valvontatoimintaa, josta aiheutuu hallintokuluja, jotka alentavat palkkioita, jotka se pystyy maksamaan jäsenistölleen, ellei se voi olla varma siitä, että se saa perittyä näiden kulujen määrän myöntämällä lisenssejä, kun se havaitsee luvatonta käyttöä, varsinkaan nykyisessä tilanteessa, jossa tekijöillä on vapaus liittyä valitsemaansa tekijänoikeusjärjestöön.

154 Lopuksi on otettava huomioon se, että vaikka oletettaisiin, että yhteistyö paikallisen tekijänoikeusjärjestön ja käyttäjälle lisenssin myöntävän tekijänoikeusjärjestön välillä olisi mahdollista, mainittu yhteistyö merkitsee, että on otettava huomioon kolme tekijänoikeusjärjestöä eli paikallinen tekijänoikeusjärjestö C, mandaatinantajajärjestö A, jolla on oikeus teosvalikoimaan A, ja

mandaatinsaajajärjestö B, joka tekijänoikeusjärjestö A:lta saamansa mandaatin nojalla voi myöntää lisenssejä teosvalikoimaan A alueella C. Vaikka tekijänoikeusjärjestö C:n mukaantulosta on omiaan aiheutumaan kustannuksia, komissio ei ole selittänyt, mitä etua tekijänoikeusjärjestö A saisi siitä, että se antaisi teosvalikoiman A hoitamisen alueella C tekijänoikeusjärjestö C:n sijaan tekijänoikeusjärjestö B:lle, vaikka siitä aiheutuu lisäkustannuksia.

155 Toiseksi komissio tuo esiin, että riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen tekijänoikeuksien käyttötapojen osalta on olemassa teknisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat lisenssinsaajan etävalvonnan. Tästä komissio väittää, että tekijänoikeusjärjestöt ovat jo ottaneet käyttöön lisenssinmyöntämiskäytäntöjä, jotka osoittavat, että ne pystyvät valvomaan käyttöä ja käyttäjiä sen alueen ulkopuolella, jonne ne ovat sijoittautuneet (riidanalaisen päätöksen 174 perustelukappale).

156 Komissio ei kuitenkaan voi kumota sitä kantajan esittämää selitystä tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuudelle, joka koskee tarvetta taistella lainvastaista käyttöä vastaan, tukeutumalla pelkästään siihen väitteeseen, että riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettujen käyttötapojen osalta on olemassa teknisiä ratkaisuja, jotka mahdollistavat etävalvonnan.

157 Pitää tosin paikkansa, että mainitun päätöksen 189 perustelukappaleessa komissio on lisännyt, että kuulemismenettelyssä muun muassa European Digital Media Association (Euroopan digitaalisen median yhdistys – EDIMA), joka on ääni- ja audiovisuaalisen online-sisällön tarjoamisen alalla toimivia yhtiöitä edustava yhdistys, oli osoittanut, että käytännössä oli mahdollista valvoa etäältä musiikin online-tarjoamista. Jokaisella musiikkiteoksella on nimittäin sähköinen identiteetti ja jokainen henkilökohtainen tietokone (PC) tunnistetaan IP-osoitteella. Näiden tietojen perusteella tekijänoikeusjärjestö voi lisenssiä myöntäessään huolehtia siitä, että käyttäjä tietää täsmälleen, mitä musiikkiteosta käytetään, mikä tietokone sitä käyttää ja minkätyyppistä käyttö on. Lisenssin saanut käyttäjä voi sitten lähettää kyseiset tiedot tekijänoikeusjärjestöille, jotka hyödyntävät niitä jakaakseen tekijänpalkkiot täsmällisesti oikeudenhaltijoiden kesken.

158 Tämä selitys kuitenkin koskee vain myönnettyjen lisenssien seurantaa, mutta se ei vastaa kysymykseen siitä, miten luvaton käyttö havaitaan ja siihen puututaan ja kuka sen tekee. Vielä vähemmän mainittu selitys mahdollistaa sen ymmärtämisen, mitä taloudellisia kannustimia tekijänoikeusjärjestöillä olisi valvoa etäältä tiettyjä markkinoita, vaikka kyseisillä markkinoilla ilman tarvittavaa lisenssiä toimivat käyttäjät voisivat pyytää lisenssin joltakin muulta tekijänoikeusjärjestöltä kuin siltä, joka suorittaa valvonnan.

159 Koska ei ole esitetty täsmennyksiä siitä, mahdollistavatko riidanalaisen päätöksen 189 perustelukappaleessa mainitut tekniset ratkaisut tehokkaan taistelemisen luvatonta käyttöä vastaan, on tutkittava, vievätkö esimerkit, joihin komissio on riidanalaisessa päätöksessä vastauksena kantajan väitteisiin vedonnut, uskottavuuden kantajan selitykseltä, jonka mukaan kansallisten aluerajoitusten tarkoituksena on taata musiikkiteosten luvattoman käytön vastaisen taistelun tehokkuus.

160 Tässä yhteydessä on otettava huomioon se, että silloin kun komissio turvautuu tiettyihin esimerkkeihin viedäkseen uskottavuuden kantajan väitteiltä, sillä on todistustaakka siitä, että kyseisillä esimerkeillä on merkitystä asiassa. Komissio ei myöskään voi moittia kantajaa siitä, ettei se ole täsmentänyt enempää esittämäänsä muuta selitystä, koska komission on esitettävä todisteet kilpailusääntöjen rikkomisesta. Jos komissio on näin ollen hallinnollisessa vaiheessa katsonut, että kantaja ei ole tukenut selitystään riittävästi, sen on jatkettava asian selvittämistä tai todettava, että asianomaiset eivät ole pystyneet toimittamaan tarvittavia tietoja. Nyt käsiteltävässä asiassa riidanalaisesta päätöksestä ei ilmene, että komission riittämätön analyysi johtuu siitä, ettei se ole saanut CISACilta ja tekijänoikeusjärjestöiltä tarvitsemiaan tietoja sen selvittämiseksi, oliko tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntaiselle käyttäytymiselle uskottavia selityksiä.

– Pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli

161 Komissio on ensinnäkin viitannut pohjoismaiseen ja baltialaiseen yhteistoimintamalliin (ks. edellä 37 kohta), jonka se on riidanalaisen päätöksen 179 perustelukappaleessa väittänyt mahdollistavan yhden ainoan sellaisen lisenssin myöntämisen, joka kattaa sekä mekanisointioikeudet että esittämistä koskevat oikeudet kaikissa niissä maissa, joihin kyseiseen malliin osallistuvat tekijänoikeusjärjestöt ovat sijoittautuneet. Komissio on maininnut myös, että pohjoismaiset ja baltialaiset tekijänoikeusjärjestöt ovat tuoneet esiin, että kyseinen malli oli muun muassa osoittanut, että montaa aluetta koskevien lisenssien myöntämisjärjestelmässä sellaisten kansallisten järjestöjen verkosto, jotka tekevät yhteistyötä oikeudenhaltijoiden oikeuksien ja etujen kunnioittamisen varmistamiseksi, oli olennainen, koska paikallinen läsnäolo oli tarpeen väärinkäytösten paljastamiseksi ja oikeuksien käytön valvomiseksi.

162 Unionin yleisessä tuomioistuimessa komissio on sitä vastoin väittänyt sille prosessinjohtotoimena osoitettuun kysymykseen antamassaan kirjallisessa vastauksessa, että ainakaan riidanalaisen päätöksen tekohetkellä pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli ei koskenut esittämistä koskevia oikeuksia vaan ainoastaan mekanisointioikeuksia. Se on lisännyt, ettei mainittu seikka estä kyseiseen malliin tukeutumista sen väitteen perustelemiseksi, että lisenssien myöntämisessä useita alueita kattavien esittämistä koskevien oikeuksien osalta ei ollut vaikeuksia, koska mekanisointioikeuksien käytön valvontaan internetissä liittyvät ongelmat olivat samoja kuin esittämistä koskeviin oikeuksiin liittyvät ongelmat. Unionin yleisessä tuomioistuimessa käydyn menettelyn kuluessa komissio on tuonut esiin, ettei pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli ollut johtanut siihen osallistuneiden tekijänoikeusjärjestöjen välisten vastavuoroista edustusta koskevien sopimusten muuttamiseen ja että montaa aluetta koskevien lisenssien myöntäminen kyseisen mallin puitteissa oli esittämistä koskevien oikeuksien osalta eräänlainen kokoelma yhtä aluetta koskevia lisenssejä, jotka kukin tekijänoikeusjärjestö todellisuudessa myönsi oman alueensa osalta ja jotka se tekijänoikeusjärjestö, jonka puoleen käyttäjä oli kääntynyt, kokosi yhteen.

163 Tästä on huomattava, että komission epäröinti tai jopa ristiriitaiset näkemykset pohjoismaisen ja baltialaisen yhteistoimintamallin määrittelemisessä osoittavat, ettei sitä ole analysoitu syvällisesti riidanalaisessa päätöksessä.

164 Joka tapauksessa on katsottava, että jos yhtäältä pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli koskee vain mekanisointioikeuksia, komissio ei ole selittänyt syitä, joiden vuoksi olisi pääteltävä, että esittämistä koskevien oikeuksien käytön valvonnan vaikeudet olisivat pääasiallisesti samat kuin mekanisointioikeuksien käytön valvonnan vaikeudet. Jos toisaalta pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli koskee myös esittämistä koskevia oikeuksia mutta siinä vain sallitaan yhtä aluetta koskevien lisenssien kokoelman myöntäminen, komissio ei ole selittänyt, miten mainitunlaiselle lisenssienmyöntämistavalle ominaiset valvontaongelmat ovat rinnastettavissa montaa aluetta koskevien lisenssien valvontaongelmiin.

165 Koska komission riidanalaisessa päätöksessä mainitusta mallista tekemä analyysi on riittämätön, unionin yleinen tuomioistuin ei voi tehdä siitä mitään päätelmiä sen komission väitteen oikeellisuudesta, jonka mukaan tarve taistella tekijänoikeudella suojattujen teosten lainvastaista käyttöä vastaan ei ole ollut peruste kantajan valinnalle säilyttää kansalliset aluerajoitukset vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissaan.

– Simulcast- ja Webcasting-sopimukset

166 Riidanalaisen päätöksen 191 perustelukappaleessa komissio viittaa Simulcast- ja Webcasting-sopimuksiin (ks. edellä 36 kohta), jotka osoittavat komission mukaan, ettei tekijänoikeusjärjestöjen fyysinen läsnäolo tietyllä alueella ole teknisesti tarpeellista, jotta ne voivat myöntää monta teosvalikoimaa ja monta aluetta kattavia lisenssejä internetkäyttöä varten ja valvoa asianmukaisesti niiden käyttöä.

167 On selvää, että Simulcast- ja Webcasting-sopimukset eivät koske esittämistä koskevia oikeuksia vaan muunlaisia immateriaalioikeuksia, kuten niin kutsuttuja lähioikeuksia. Riidanalaisessa päätöksessä ei kuitenkaan ole mitenkään selitetty syitä, joiden vuoksi viimeksi mainittujen oikeuksien osalta omaksuttuja ratkaisuja voitaisiin soveltaa riidanalaisessa päätöksessä tarkoitettuihin oikeuksiin. Mainitussa päätöksessä ei ole mitään vertailua kyseisten erityyppisten immateriaalioikeuksien ominaispiirteistä tai taloudellisesta arvosta eikä myöskään tietoja Simulcast- ja Webcasting-sopimusten käytännön soveltamisesta.

168 Näissä olosuhteissa ei voida katsoa, että komission viittaus kyseisiin sopimuksiin mahdollistaisi sen selityksen kumoamisen, jonka mukaan kansallisten aluerajoitusten säilyttäminen vastavuoroista edustusta koskevissa sopimuksissa johtui halusta taata luvattoman käytön vastainen taistelu.

– Santiagon sopimus

169 Riidanalaisen päätöksen 192 perustelukappaleessa komissio on tukeutunut Santiagon sopimukseen (ks. edellä 29, 31 ja 108–113 kohta), joka sen mukaan osoittaa mahdollisuuden myöntää montaa aluetta koskevia lisenssejä.

170 Kyseisellä viittauksella mainittuun sopimukseen ei kuitenkaan ole merkitystä, koska komissio on ottanut huomioon vain kyseisen sopimuksen ensimmäisen osan eli mahdollisuuden myöntää alueellisesti rajoittamattomia lisenssejä ottamatta huomioon sen toista osaa eli mainitunlaisten lisenssien myöntämismahdollisuuden rajoittamista käyttäjiin, jotka ovat sijoittautuneet samalle alueelle kuin lisenssin myöntävä tekijänoikeusjärjestö. Komissio ei selitä riidanalaisessa päätöksessä syitä, joiden vuoksi Santiagon sopimuksessa määrätty järjestelmä takaa laittoman käytön vastaisen taistelun tehokkuuden myös ilman sen toista osaa.

171 Vaikka nyt käsiteltävässä asiassa unionin yleisen tuomioistuimen tehtävänä ei olekaan ottaa kantaa niiden perusteiden oikeellisuuteen, joiden nojalla komissio on katsonut Santiago-väitetiedoksiannossaan, että kyseinen sopimus oli EY 81 artiklan vastainen juuri siksi, että siinä taattiin yhdelle ainoalle tekijänoikeusjärjestölle mahdollisuus myöntää lisenssejä tietylle alueelle sijoittautuneille käyttäjille, ei voida jättää huomiotta sitä, että Santiagon sopimuksessa, jossa otettiin käyttöön erilainen järjestelmä kuin kansallisista aluerajoituksista seuraava järjestelmä, määrätty järjestelmä, joka kuitenkin perustui tietynlaiseen paikalliselle tekijänoikeusjärjestölle taattuun yksinoikeuteen, ei mahdollista johtopäätösten tekemistä luvattoman käytön vastaisen taistelun tehokkuudesta tilanteessa, jossa tekijänoikeusjärjestöt kilpailisivat keskenään.

172 Näistä samoista syistä komissio ei voi myöskään perustellusti tukeutua Tšekin tekijänoikeusjärjestön Ochranný svaz Autorský pro práva k dílům hudebním (OSA) väitetiedoksiantoon antamaan vastaukseen, joka on mainittu riidanalaisen päätöksen 180 ja 181 perustelukappaleessa. OSA on nimittäin vain selittänyt, että se oli myöntänyt pääasiassa Santiagon sopimukseen perustuvia lisenssejä eli tosin montaa aluetta koskevia lisenssejä mutta vain Tšekin tasavaltaan sijoittautuneille käyttäjille.

– Celas-yhteisyritys, suorien lisenssien myöntäminen ja erään kustantajan aloite

173 Riidanalaisen päätöksen 193 perustelukappaleessa (ks. edellä 38 kohta) komissio on tukeutunut siihen, että tammikuussa 2006 Yhdistyneen kuningaskunnan ja Saksan tekijänoikeusjärjestöt perustivat Celas-nimisen yhteisyrityksen, joka myöntää keskitetystä palvelupisteestä koko Euroopan laajuisesti online- ja mobiilikäyttöä koskevien oikeuksien lisenssejä tietyn kustantajan angloamerikkalaiseen teosvalikoimaan. Riidanalaisen päätöksen mukaan Celas myöntää koko Euroopan laajuisia lisenssejä kaupallisille käyttäjille, jotka ovat sijoittautuneet mihin hyvänsä ETA-valtioon. Näin ollen kyseinen uusi malli kuvaa komission mukaan hyvin sitä, että tekijänoikeusjärjestöillä on tekninen mahdollisuus tarjota monta aluetta kattava lisenssi ja että kyseisten yhtiöiden toimintaan liittyvät väitteet

tilintarkastuksen, valvonnan ja oikeuksien noudattamisen varmistamisen sekä lisenssinantajan ja -saajan välisen tarpeellisen maantieteellisen läheisyyden osalta eivät perustele nyt havaittua samansuuntaista käyttäytymistä aluerajoitusten osalta.

174 On todettava, että – kuten komissio itsekin myöntää – Celas myöntää mekanisointioikeuksia koskevia lisenssejä muttei esittämistä koskevia oikeuksia koskevia lisenssejä. Koska komissio ei ole selittänyt, miten ensimmäiseen ryhmään kuuluvien oikeuksien käytön valvonnan vaikeudet ovat rinnastettavissa toisen ryhmän käytön valvonnan vaikeuksiin, Celas-esimerkki ei mahdollista kantajan väitteiden kumoamista. On totta, että – kuten komission unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamasta kirjallisesta vastauksesta ilmenee – Celas-lisenssejä täydentävät vastaavat esittämistä koskevia oikeuksia koskevat Performing Right Societyn ja GEMA:n myöntämät lisenssit. Viimeksi mainitut lisenssit ovat kuitenkin vain yksi suorien lisenssien muoto, koska kyseiset tekijänoikeusjärjestöt vain myöntävät lisenssejä, jotka tosin ovat voimassa useilla alueilla mutta jotka rajoittuvat vain teosvalikoimaan, jonka hoitamisen oikeudenhaltijat ovat antaneet niiden tehtäväksi suoraan ja jonka hoitamista ei siis ole annettu niille vastavuoroista edustusta koskevilla sopimuksilla.

175 Näin ollen nousee esiin kysymys siitä, voidaanko suorien lisenssien ilmiön perusteella tehdä johtopäätöksiä riidanalaisen päätöksen 3 artiklassa tarkoitettua yhdenmukaistettua menettelytapaa koskevasta näytöstä. On kuitenkin todettava, ettei kyseisten lisenssien olemassaolo saata kyseenalaiseksi tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuutta, koska vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyviin kansallisiin aluerajoituksiin ei vaikuta se, että mandaatin antava tekijänoikeusjärjestö myöntää itsekin omaan teosvalikoimaansa lisenssejä, jotka ovat voimassa myös mandaatinsaajana olevan tekijänoikeusjärjestön alueella. Suorien lisenssien myöntäminen ei kuitenkaan tee kahdesta tekijänoikeusjärjestöstä toistensa kilpailijoita lisenssien myöntämisessä samoille käyttäjille. Kuten komission unionin yleisen tuomioistuimen esittämään kysymykseen antamasta kirjallisesta vastauksesta ilmenee, tekijänoikeusjärjestöt – ainakin ne, joilla on tarvittavat rakenteet – myöntävät suoria lisenssejä vain suurille käyttäjille, koska vain niihin nähden lisenssien käytön valvonnasta aiheutuvat menot katetaan kyseisten käyttäjien käytön suurella määrällä. Vaikka siis tekijänoikeusjärjestö A myöntää suoria lisenssejä suurille käyttäjille maassa B, tekijänoikeusjärjestö B on kuitenkin edelleen ainoa, joka pystyy myöntämään teosvalikoimaa A koskevia lisenssejä muille maassa B toimiville käyttäjille.

176 Tästä seuraa, että suorien lisenssien ilmiöstä, johon Celasin ja sen perustaneiden tekijänoikeusjärjestöjen, jotka myöntävät Celasin lisenssejä täydentäviä lisenssejä, toiminta kuuluu, ei seuraa kantajan esiin tuomia valvonnan vaikeuksia vastaavia vaikeuksia. Näin ollen kyseiset seikat, joihin komissio vetoaa, eivät lisäselitysten puuttuessa voi kumota kantajan väitettä.

177 Sama koskee erään kustantajan aloitetta (ks. edellä 44 kohta), johon komissio on viitannut riidanalaisen päätöksen 220 perustelukappaleessa. Vaikkei se ilmene viimeksi mainitusta, komissio on myöntänyt unionin yleiselle tuomioistuimelle toimittamissaan kirjelmissä, että mainittu aloite koski vain mekanisointioikeuksia. Komissio ei myöskään ole koskaan – eikä varsinkaan riidanalaisessa päätöksessä – selittänyt, miten olosuhteet, joissa suuri kustantaja, jolla on kansainvälisesti kiinnostava kaupallinen teosvalikoima, toimii, ovat verrattavissa olosuhteisiin, joissa tekijänoikeusjärjestöt toimivat.

– Asiakirja, jonka otsikko on ”Cross border collective management of online rights in Europe”

178 Riidanalaisen päätöksen 194 perustelukappaleessa komissio huomauttaa, että kansallisista aluerajoituksista luopumisesta seuraavien teknisten ja taloudellisten vaikeuksien puuttumisen osoittaa se, että tietyt tekijänoikeusjärjestöt olivat allekirjoittaneet asiakirjan, jonka otsikko on ”Cross border collective management of online rights in Europe” (online-oikeuksien rajat ylittävä kollektiivinen hallinnointi Euroopassa) ja jossa otetaan kantaa monta teosvalikoimaa ja monta aluetta koskevien lisenssien myöntämisjärjestelmän puolesta.

179 Tästä on todettava, että kyseisen asiakirjan allekirjoittaneet tekijänoikeusjärjestöt ovat kuitenkin nostaneet kanteita riidanalaisesta päätöksestä, mikä saattaisi heikentää kyseisen asiakirjan kykyä todistaa, ettei monta teosvalikoimaa ja monta aluetta kattavien lisenssien myöntämisessä ole teknisiä vaikeuksia. Kyseisen asiakirjan todistusvoima on joka tapauksessa erittäin vähäinen, koska asiakirja-aineistosta ei ilmene, että kyseiset tekijänoikeusjärjestöt olisivat ryhtyneet mihinkään toimiin tarkoituksenaan soveltaa siinä mainittua ehdotusta.

180 Edellä esitetystä seuraa, että seikat, joihin komissio vetoaa, eivät riitä viemään uskottavuutta kantajan antamalta muulta selitykseltä tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntaiselle käyttäytymiselle kuin menettelytapojen yhdenmukaistaminen eli selitykseltä, joka perustuu tarpeeseen taata musiikkiteosten luvattoman käytön vastaisen taistelun tehokkuus.

c) Päätelmät kansallisia aluerajoituksia koskevaa yhdenmukaistettua menettelytapaa koskevasta näytöstä

181 Edellä esitetyn perusteella on todettava, että komissio ei ole todistanut oikeudellisesti riittävällä tavalla, että kansallisia aluerajoituksia koskeva yhdenmukaistettu menettelytapa oli olemassa, koska se ei ole osoittanut, että kantaja ja muut tekijänoikeusjärjestöt olisivat yhdenmukaistaneet tätä koskevia menettelytapojaan, ja koska se ei ole esittänyt seikkoja, jotka olisivat vieneet uskottavuuden kantajan esittämältä selitykseltä tekijänoikeusjärjestöjen samansuuntaiselle käyttäytymiselle. Näin ollen muita kantajan esittämiä selityksiä ei ole tarpeen tutkia.

D *Päätelmät kanteen ratkaisusta*

182 Koska ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee jäsenyysehtoa, ja toinen osa, joka koskee yksinoikeusehtoa, on todettu perusteettomiksi, kanne on hylättävä siltä osin kuin se koskee riidanalaisen päätöksen 1 ja 2 artiklaa.

183 Koska edellä esitetystä ilmenee lisäksi, että kantajan ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, joka koskee kansallisia aluerajoituksia, on perusteltu, päätöksen 3 artikla on kumottava kantajan osalta. Tässä yhteydessä on todettava, että kantajan vaatimus, jolla se vaatii mainitun artiklan kumoamista siltä osin kuin se koskee muita kyseisessä artiklassa mainittuja tekijänoikeusjärjestöjä, ei selvästikään täytä tutkittavaksi ottamisen edellytyksiä. Jos yksi riidanalaisen päätöksen adressaateista nimittäin päättää nostaa kumoamiskanteen, unionin tuomioistuinten käsiteltäväksi on saatettu vain ne päätöksen osat, jotka koskevat tätä adressaattia. Sitä vastoin osat, jotka koskevat muita adressaatteja, eivät ole sen asian kohteena, joka on saatettu unionin tuomioistuinten ratkaistavaksi (ks. vastaavasti asia C-310/97 P, komissio v. AssiDomän Kraft Products ym., tuomio 14.9.1999, Kok., s. I-5363, 53 kohta ja asia T-304/02, Hoek Loos v. komissio, tuomio 4.7.2006, Kok., s. II-1887, 59 ja 60 kohta).

184 Näin ollen kantajan muita kanneperusteita ei ole tarpeen tutkia.

185 Tästä seuraa, että myös riidanalaisen päätöksen 4 artikla on kumottava kantajaa koskevilta osin siltä osin kuin siinä viitataan kyseisen päätöksen 3 artiklaan.

Oikeudenkäyntikulut

186 Unionin yleisen tuomioistuimen työjärjestyksen 87 artiklan 3 kohdassa määrätään, että jos asiassa osa vaatimuksista ratkaistaan toisen asianosaisen ja osa toisen asianosaisen hyväksi, unionin yleinen tuomioistuin voi määrätä oikeudenkäyntikulut jaettaviksi asianosaisten kesken tai määrätä, että kukin vastaa omista kuluistaan.

187 Koska kanne on hyväksytty osittain, asian olosuhteisiin nähden on asianmukaista, että komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja korvaa puolet kantajan oikeudenkäyntikuluista ja että kantaja vastaa puolesta omia oikeudenkäyntikulujaan. Välitoimimenettelyn kulujen osalta kantaja ja komissio vastaavat kumpikin omista kuluistaan.

Näillä perusteilla

UNIONIN YLEINEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut asian seuraavasti:

1) [EY] 81 artiklan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan mukaisesta menettelystä 16.7.2008 tehdyn komission päätöksen K(2008) 3435 lopullinen (Asia COMP/C2/38.698 – CISAC) 3 artikla kumotaan siltä osin kuin se koskee Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry:tä.

2) Päätöksen K(2008) 3435 lopullinen 4 artikla kumotaan Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teostoa koskevilta osin siltä osin kuin siinä viitataan kyseisen päätöksen 3 artiklaan.

3) Kanne hylätään muilta osin.

4) Euroopan komissio vastaa omista oikeudenkäyntikuluistaan ja 50 prosentista Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teoston oikeudenkäyntikuluja.

5) Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto vastaa puolesta omia oikeudenkäyntikulujaan.

6) Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ja komissio vastaavat kumpikin omista oikeudenkäyntikuluistaan välitoimimenettelyn osalta.

Kanninen Soldevila Fragoso van der Woude

Julistettiin Luxemburgissa 12 päivänä huhtikuuta 2013.

Allekirjoitukset

Sisällys

Asian tausta ja riidanalainen päätös 1

I Hallinnollinen menettely 2

II Kyseiset mallisopimuksen ehdot 3

III Merkitykselliset markkinat 4

IV EY 81 artiklan 1 kohdan ja ETA-sopimuksen 53 artiklan 1 kohdan soveltaminen 4

A Jäsenyys-, yksinoikeus- ja puuttumattomuusehdot 4

B Yhdenmukaistettu menettelytapa, joka koskee kansallisia aluerajoituksia 4

V Päätösosa 8

Oikeudenkäyntimenettely ja asianosaisten vaatimukset 9

Oikeudellinen arviointi 10

I Ensimmäinen kanneperuste, joka koskee EY 81 artiklan 1 kohdan virheellistä soveltamista 10

A Ensimmäisen kanneperusteen ensimmäinen osa, joka koskee jäsenyysehtoa 10

B Ensimmäisen kanneperusteen toinen osa, joka koskee yksinoikeusehtoa 12

C Ensimmäisen kanneperusteen kolmas osa, joka koskee aluerajoituksia 12

1. Alustavat huomautukset 12

2. Näyttö aluerajoituksia koskevasta yhdenmukaistetusta menettelytavasta 13

a) Niiden todisteiden todistusvoima, jotka komissio on esittänyt näyttääkseen toteen yhdenmukaistetun menettelytavan käyttämättä perusteena tekijänoikeusjärjestöjen käyttäytymisen samansuuntaisuutta 16

Tekijänoikeusjärjestöjen CISACin hallinnoiman toiminnan puitteissa käymät keskustelut vastavuoroista edustusta koskeviin sopimuksiin sisältyvien mandaattien ulottuvuudesta ... 16

Santiagon sopimus 17

Sydneyn sopimus 18

Historiallinen yhteys yksinoikeusehdon ja kansallisten aluerajoitusten välillä 19

Päätelmät todisteista, joihin komissio on vedonnut 21

b) Tekijänoikeusjärjestöjen toiminnan samansuuntaisuutta koskevien muuhun kuin menettelytapojen yhdenmukaistamiseen perustuvien selitysten uskottavuus 21

Alustavat huomautukset 21

Paikallisen läsnäolon tarve tehokkuuden takaamiseksi taistelussa musiikkiteosten luvatonta käyttöä vastaan 22

– Pohjoismainen ja baltialainen yhteistoimintamalli 26

– Simulcast- ja Webcasting-sopimukset 26

– Santiagon sopimus 27

– Celas-yhteisyritys, suorien lisenssien myöntäminen ja erään kustantajan aloite 27

– Asiakirja, jonka otsikko on ”Cross border collective management of online rights in Europe” 28

c) Päätelmät kansallisia aluerajoituksia koskevaa yhdenmukaistettua menettelytapaa koskevasta näytöstä 29

D Päätelmät kanteen ratkaisusta 29

Oikeudenkäyntikulut 29